

50487

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

VI. Évfolyam.

KISS JÓZSEF.

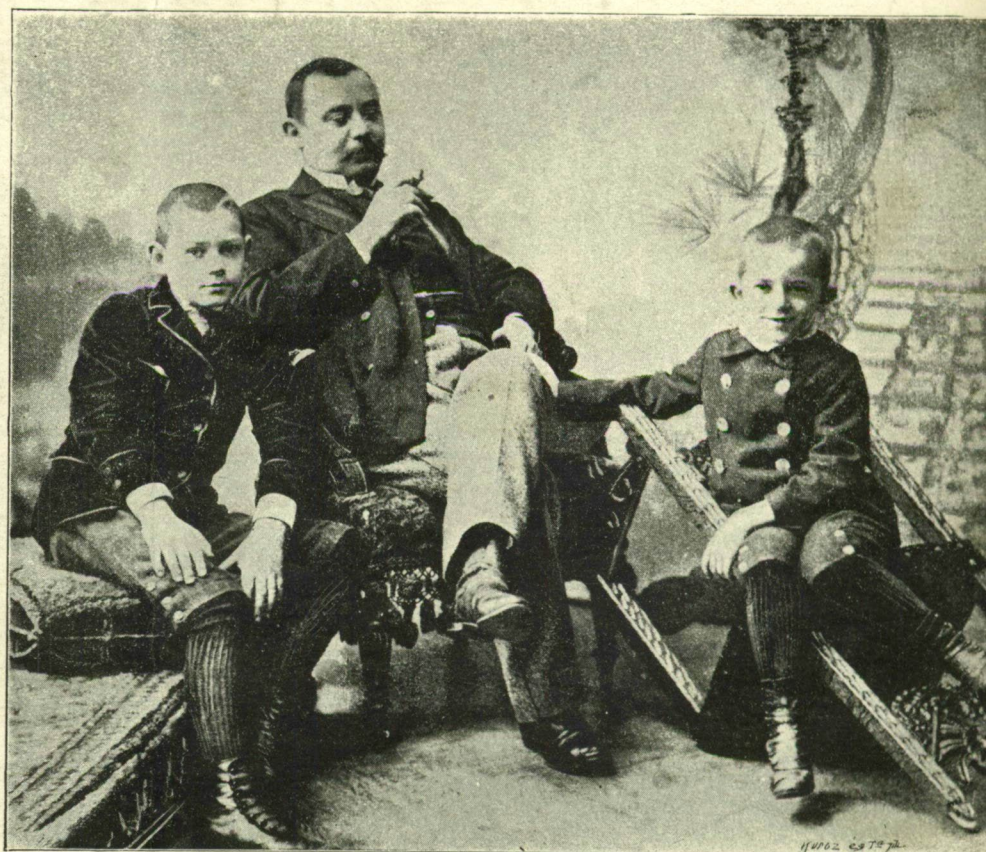
46. szám.

*
Ajánlja
teljes felszereléseit
férfi ruhákban és fehérneműkben.
Elismert kitűnő szabás. Legolcsóbb árak

English Warehouse
DEUTSCH F. KÁROLY
Budapest, Andrássy-ut 1. sz.

Szerkesztőség és kladóhivatal:
VII., Erzsébet-körut 6. sz.

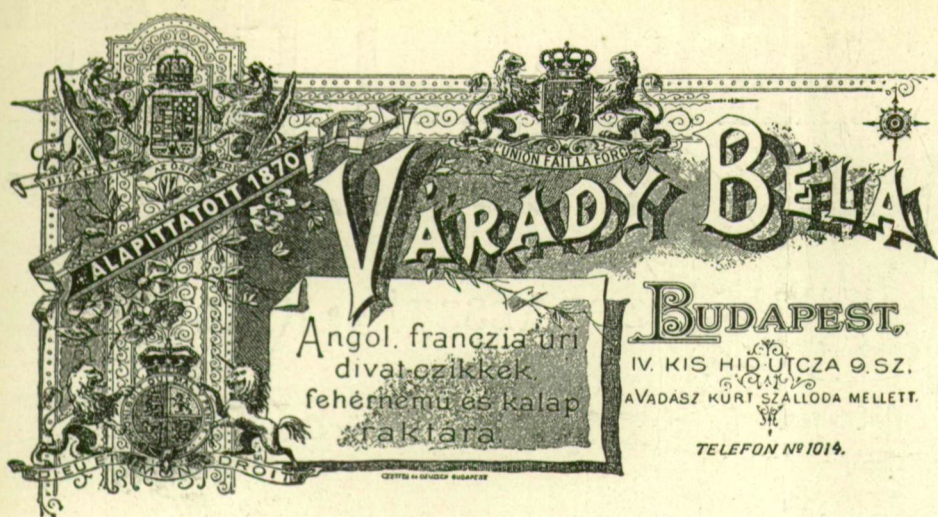
A JÓ PALÓCZOK.

MIKSZÁTH KÁLMÁN.

LACZI.

BERCZI.

KÉSZIT FÉRFIRUHÁKAT MÉRTÉK SZERINT.

„PANNONIA“

SZÁLLODA

Budapest, Kerepesi-ut 7. sz.

A nemzeti színház mellett.

Bőrgyógyító és bőrszépítő orvos

Dr. JUTASSY JÓZSEF

Budapest, VII., Erzsébet-körut 22.

Rendel hölgyeknek délelőtt 10—1-ig, uraknak délután 3—5-ig, a bőrgyógyászat körébe tartozó összes betegségekben. Továbbá mint a kozmetika szakorvosa, gyógyítja mindazon bőrbajokat, melyek a külső szépség rovására vannak, mint pl. durva, színtelen, tisztátalan kéz- és arczbőr, szeplő, májfolt, tűzfolt, anyajegy, lencse, szemölcs, pörsevés (vimmerli), tüssző (miteszer), kellemetlen izzadás, hajkorpa, hajhullás, kelletlen szőrök (női bajusz és szakál), stb., valamint szakszerű tanácsok a bőr ápolására és a szépség megővésére.

Levelekre válaszol.

Legcélszerűbb, legtartósabb, legolcsóbb az **aszfalt-burkolat.** Templomok, tantermek, folyosók, járdák, kocs utak, hidak, vágóhidak, istállók, magtárak, műhelyek, kapualjak, udvarok, terraszok, játszóhelyek, stb., aszfalttal burkolását, nemkülönben nedves lakások gyökeres szárazzátételét

jótállás mellett legolcsóbban elvállalja

a magyar aszfalt részvény-társaság.

Árjegyzék, költségvetés ingyen!

Behar J. Daut

Konstantinápolyból

ajánlja nagy műjavító-intézetét,

hol mindennemű eredeti

keleti szőnyegek mint Sumak, Karanik és Gobelnék művészien restauráltak. — E műintézetben javított szőnyegeknek a javítás sem színén sem visszáján fel nem ismerhető és tartósságukért 10 évi kezességet vállal

Recseb Mohamed, szivacsüzlete

IV., Károly-körut 18. sz.

pes árjegyzék: a) harmonikákról; mechanikai zeneművekről és zenélő-argyakról; c) minden egyéb hang-akról, hangszerekről és hurok-túlön kiadásokban ingyen és bér-íve küldetik.

MÉGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre frt 10.—

Félévre > 5.—

Negyedévre > 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körut 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adának vissza.

— Budapest, November hó 17. —

Krónika.

Kiszmet.

— november 15.

A szultánnak megküldték a selyemzsinórt.

... Mert öngyilkos az a szultán, aki a földön más urat is ismer, mint önnönmagát, s megfogad más parancsot, mint a maga lelke sugallatát. S mint ahogy a nyugati egyház tanítása szerint az öngyilkosság hitszegés, a kelet nagy egyháza szerint sincs ez különben. A kalifátus éppoly kevésbé tűri meg a reformot, mint a pápaság. Reformált egyház, alkotmányos szultánság: eretnokség. A próféta tanításait követő minden népek egy nemzetet tesznek ki, e nemzetnek egy feje van, a kalifa, akinek mindenható és korlátok nélkül való ereje a vallás parancsolatában gyökeredzik. A szultánnak ez a hatalma nem a maga személyes tetszésétől függ, a maga jószántából vagy gyávaságából nem mondhat le róla, s ha megteszi, csak olyan eretnek, mint a legutolsó mohamedán, aki a szultán hatalmát el nem ismeri.

Mindezeket nagyon világosan fejtette ki előttem egy nagyon bölcs ember. Folytatta is. Reformok, ugymond, reformok és jó kormányzás. Soha olyan dilemmát, mint a szultán mai állapota. Ha rosszul kormányoz, vagyis elnyomja a nemzetiségeket: a velük rokon vagy egyhitű hatalmak megfogják a karját. Ha jól kormányoz, vagyis szabadságot ad a népeinek, ezek e szabadsággal elsőbbség is úgy élnek, hogy kibujnak a gyenge kar alól. Ebben is mindig számíthatnak nyugati segítségre. Vagyis: ha a szultáni reformer, egyfelől alássa azt a teokrata rendszert, amely az ő uralmának alapja, másfelől maga neveli erőssé azokat, akiket csak a gyengeségük tart a hatalma alatt. Ellenben ha nem reformer, a birodalmát földulják a belső forrongások és fenyegetik a külső hatalmak.

*

Minden dilemma egy-egy gordiusi csomó, amit csak karddal lehet megoldani. Ha arról van szó, hogy mérget nyelvén, magam öljem meg magamat biztos halállal, avagy egyenetlen párviadalban tisztességes halállal muljak ki vagy valami csoda útján még az életemet is megmentsem: bizonyára az utóbbit választom. A török már e megfontolásból is előbb-utóbb kardot fog ragadni. Hátha?... elvégre ebben a században már vagy háromszor tudta ilyen

módon megnyújtani az életét. S ez eseteknek az előzményei is mind a fegyveres megoldás mellett szólanak. A török jól látja, hogy Európa kívánságainak sosem tehet eleget, s ha utolsó betűig el is fogadná a reformokat, azért mégis belekötnének. Jól látja, amit mindenki lát, hogy az európai beavatkozást nem az emberszeretet diktálja s nem a keresztyén érzés. Amint például az örmények törekvéseit is nem a szabadság kilátások nélkül való, reménytelen, ideális szeretete. Egyes emberről igenis elismerek ilyen érdektelen törekvéseket. Tudom, hogy az angol Byron minden anyagi érdek nélkül ment meghalni a görögök szabadságáért. Tudom, hogy vannak örmény patrióták, akiknek szívében igaz lánggal ég a *szabadság vagy halál*. De tudom azt is, hogy ha az angol szenvedő, elnyomott, kizsákmányolt és megtizedelt katolikus keresztyéneken akar szánakozni, bátran megmaradhat a maga hármasszigetén; ha atrocitásokról akar meetingelni, ott vannak az ír atrocitások; ha idegen vallási fölfogásokból fakadt kultúra zsarnoksága ellen akar küzdeni, ott vannak az ő császárságának mohamedánjai, akik bizonyára nem rajonganak a keresztyén kultúráért. S azt is tudom, hogy a török birodalomban csend honolna és békeesség, az elnyomottak könnyeit-csak a párnájuk látná s a sóhaj-tásaik meg sem szülnének ott fulladnának a kebelükben, ha olykor körbe nem gurulna a rubel és szárnyat nem öltene a sterling.

*

Az angol kormánynak szüksége volt egy kis balkánbeli kavarodásra, hogy az orosz figyelmét elfordítsa Ázsiától, s ott azáltal szabadon manipulálhasson. Tagadhatatlan, hogy az angol közvélemény ezt a lépését nagyon megkönnyítette, mert az angol szelindeket mindig bosszantotta az olyan komor bika, mint amilyen volt hajdan a spanyol, ma még mindig a török. Rosebery úgy okoskodhatott, hogy: Ázsiában egymagamban állok a muszkával szemben, míg Európában hátam megett áll a hármasszövetség. Rosebery ur nagyon okos férfiú; ő vette el a leggazdagabb lányt, ő nyerte meg a derbyt s ő volt Anglia miniszterelnöke. Csak az a hibája van, ami a legtöbb angolnak: azt hiszi, hogy ő az egyetlen okos ember a világon. Pedig például Lobanov ur szintén elég okos férfiú, aminthogy általában a muszka náczió nem tartozik a tökkelütöttek közé. A Rosebery ideája fényesen beütött. Valóban, valakij teljesen lefoglaltak a balkánbeli forrongások. Csakhogy ez a valaki Anglia volt. Valaki

pedig háboríthatatlanul mesterkedhetett Ázsiában. Csak hogy ez a valaki Oroszország volt. S ha a Rosebery siró örököse, Salisbury marquis mögött Európában ott áll a hármasszövetség, Lobanov ur mögött Ázsiában ott áll Kina, melylyel az örmény atrocitások lármájában észrevétlen köthetett szövetséget, s ott fog állani majdnem bizonyosan Japán is, amely végre is meg fogja gondolni, hogy itt Ázsia védekezik Európa ellen. S Oroszország voltaképpen ázsiai hatalom.

A jövő nagy háborúnak ez a titáni méretű perspektívája Maximilian *Hardennel*, a németek mai egyetlen újságírójával egyenesen azt a paradoxnak tetsző jóslatot mondatja, hogy a német-francia szövetség nem késhe soká, mert mihamarább itt lesz az az idő, mikor egész Európának össze kell bujnia Ázsia ellen. Ugyancsak ő jósolja meg Angliának a Spanyolország s a Hollandia sorsát. Ez a jóslat s ez a sors mélabus hangulatokat kelt az emberben — s e melanholia nagyon talál ahhoz az érzéshez, amivel Törökország sorsát nézem. Mert bizonyos, hogy akár Európa győz, akár Ázsia — a törökök mindenképpen vége. Az életét egy-egy utolsó hősiessé fölbuzdulással még megnyújthatja, de a halált azért el nem kerüli. Az európai kultúra szempontjából bizonyára hasznos az ő kimulása, s úgy lehet, mialatt e sorokat írom, a mi kitűnő társunk s testvérünk *A Hétben*, *Kozma Andor*, a keresztyén kultúrának ez a támadó hive s a törököknek ez a legádázabb ellensége, már írja azt a diadalmas *Imen-Onnan*-t, amivel az oszmánlit kiparentálja a világból. Az eszem vele tart, de a lelkem mégis elszomorodik. Valami fenséges bánat szürkéllik és ezüstlik a török ez estéjén, ezen a lassu végzet-tragédián, melyben a félhold mind haloványabbra fog, míg végre egészen elborul s örökre kialszik. Mert végzet volt az ő sorsa — s az ő legfőbb hite, a *kiszmélet*, ime ő rajta is bevált. Végzet volt, nem szándék, ami idehozta Európába, mint a hogy egy-egy afrikai óriás keselyűt inkább a szelek járása, a szárnya tulfeszülő ereje sodor ide hozzánk, frank világba, hidegebb ég alá, törpébb zsákmány közzé, mintsem a maga akarata. Amíg fiatal és erős, gyilkos orral, öldöklő karommal, halálos szárnyveréssel tombolja ki magát az idegen világban, s hogy megvénül, s a szárnyába beül a köszvény, álmatag mozdulatlanságban gunyaszt az ő magános fészkeben. Már most bizonyára rendjén való, hogy a hollótól a sasig minden ellensége fölkeresse, tépjen rajta egyet, az egyik a mellibe harapjon, a másik a szemét vájja ki — de én nem tudom nevetni, ha végtelen nyomorúságában erőtlenség igyekvéssel emel egyet-egyet a szárnyán.

Tar Lőrincz.

Ha a jó emberek intéznék a világ sorsát, hamar következne be a végső pusztulás. A jószág a vakolat, mely a szilárd téglákat össze fogja, de sohasem az a gránit, melyből oszlopot lehetne faragni.

K.

A nő a teremtés gyöngye, azért kell aranyba foglalni.

M. B.

Bohémia.

*Van egy ország, hol örökös az éjféli,
Hová napfény, madárdal nem hatol,
Hol föld alatt, homályos lámpafénynél
A nagy rotációs gép zakatol.
Gyilkos gőzében a hatalmas ölmet
Szedi egy vézna, szűkmellű csapat —
Tekintetök lankadt, tüdejök romlott,
Bohémiában.*

Kilenczven évig élni nem divat.

*Poros szobáknak kúrsa tömkelegjén
Keresztülhallatszik, hogy zúg a gép.
Papír mellett, betűt betűre vetvén,
Egy dolgos, furcsa kis had görnyed ép'.
Sáppadt fiuk... a legtöbbnek zsebében
Van billet-doux, s dugó, nem egy, de sok,
Sőt olykor fogkefe... csupán csak éppen,
Bohémiában,
Hiányzanak a milliomosok.*

*S megesik olykor, ha közel a reggel,
Egy-egy sarokba, tilkon hirtelen,
Hol egy fiú ül, álmodó szemekkel,
Hogy egy bűbajos asszony megjelen.
Hó színű vállán fényes hatlynszárnyak,
Aján virág, szemén csodás titok,
Mely szédít és vonz... Néha el-eljárnak,
Bohémiaiba,*

Ezek a szárnyas, édes asszonyok...

*O jer szép tündér! Fürteiddel fogd be
Mind, a mi bennem vád és fájdalom.
Borítsad lelkemet sugárzó ködbe
És simogasd meg égő homlokom!
... Így sóhajt hozzá, karjait kitárván,
De éles csöngelés zavarja fel...
A telefon... Luéger... tifusz járvány...*

— S Bohémiában —

A szép tündér riadva tűnik el...

*Mikor aztán az éj haldokló félben,
A megszülető nappal vi tusát —
Az ébredő utcák tömkelegében
Pár halvány, roskadt férfi vonul át.
Fáradtak s szóllanok... egy-egy kiégett,
Enyésző mécs... csak a szemök ragyog...
Mikor a földön megindul az élet,*

— Bohémiában —

Csak akkor jönnek fel a csillagok...

Martos Ferencz.

A papiros.

Irta: KÓBOR TAMÁS.

I.

Nedelkőék nem szoktak filozofálni, de ha kész bölcselkedők volnának is, akkor sem vonták volna le gyakorlati konzekvenciáit a tételnek, mely szerint az embert bölcsőtől a sirig lehet kísérni anélkül, hogy kiismerhetnék. Nedelkő, a gazdag nagykereskedőnek és gyönyörűen elhízott feleségének fogalma sem volt róla, miféle lélek lakozik voltaképpen az ő Mártha leányukban, az ő egyetlen gyermekükben, akire vigyáztak, mint a szemök fényére, akit szerettek s takarékos fogalmuk szerint mesés összegeket költöttek neveltetésére. A szép Mártát széppé voltaképpen csak a szőke haj és fekete szem, ritka, de immár megszokott kontrasztja tette. Az orra klasszikusnak indult, de a vége felé határozott krumpli formába ment át. Az ajka piros, mint a cseresznye, de oly keskeny, hogy a piros vékony vonalon szinte nincs is hely a csók számára. Felső leány volt, már tizenhét éves, de a rokolyája nem akart megnőni. A mama, meg a papa megszokták, hogy gyermek legyen, egyik nap olyan volt, mint a másik, hát hogyan is jutott volna eszükbe, hogy Mártha ma már nem való a papa ölébe, holott tegnap vacsora után még odakuporgott, s miért rendelték volna neki hosszabb ruhát, mikor olyan gyönyörűen rakosgatja a fekete harisnyákat, melyeknek felső szélét néha bebefődté a rövidülő ruhácska alól kikandikáló nadrágocska csipkés széle?

Igy járogatott a nyurga, magas leány, bábé kalappal, majdnem térdig látszó fekete harisnyában az iskolába. Szinte nevetséges alak volt, különösen ha a lábairól az ember érett nézésű, nagy szeméibe tekintett, melyből a női lélek alattomosan bár, de félreismerhetetlenül sugárzott ki. Az emberek utána néztek a furcsa kisasszonynak, akinek ilyenkor kipirult az arca a nagy elfogottságtól. Rövid szoknyája a szenvedések poklát gyújtotta szívében, mert érezte nagyleány voltát, szégyelte a harisnyáit szinte átlukgató kaján férfitekinteteket s különösen a pajtásai gúnyját. Csak meg kellett volna otthon mondanía: »Hosszu ruhát akarok« s megkapta volna, de nem volt hozzá bátorsága. Különös módon hatott volt rá az elkényeztetés. Míg más gyermekeket akaratossá tesz, belőle kiölt minden energiát. Hogy ő mondja szülójének: nem vagyok többé gyermek, mikor ők ennek látják, ez lehetetlen. Huzódjék le az édes apja öléből? Mondja a mamájának, mikor ez gyönyörű szép pántlikás kalapot vesz neki: ez nekem nem kell — ez hálátlanság. S bár látta, hogy nem úgy van, dogmaként hitte és tisztelte a tételt: a szülők okosabbak mint a gyermek, s úgy kell lenni mindennek, ahogy ők rendezik.

Ha haza jött az iskolából, nemcsak nem látszott meg rajta, hanem nem is érezte a rövid ruhája balsorsát. Az iskolában gyűlölködő mogorvasággal húzódott el csintalankodó társaitól, az utcán borus lélekkel, föl se tekintve, daczos lassusággal lépdelt, de mihelyst becsöngetett a lakásukba, ugrálva, tánczolva szökött a szülei nyakába, szijra fűzött könyveit a polcra lódította és okkal vagy ok nélkül oly szertelen kaczagásra fakadt, hogy gyönyörűség volt hallgatni. Hát erre a kaczagásra, hogy jutott volna az öregek eszébe, hogy Marcipánka csakugyan már Mártha kisasszony?

Este azonban, midőn szobácskája mögött bezárult az ajtó, megállt egy helyben, s mint a felhővonulás, lomhán, nehezen borult lelkére az érett emberek komolysága. Szeme a tükröt kereste s a tükörben önmagát. Ő-e az? Ő kaczagott egy fél percczel ezelőtt az ebédőben? Ő

dédelgették czukorsüteménynyel, ő tudott ennek teljes szívből örülni? Ő, a nagy leány, aki komolyabb minden nagy leánynál, ő az egyetlen, aki már két esztendő óta gondolkodik a szerelemről, aki tud mindent, akit szívrepestő vágy gyötör, aki mihelyt elalszik, szerelemről álmodik, oly elevenen, oly valószerűen, hogy szinte megijed tőle. Ő-e ez a lelkében rettegő teremtés, akinek az utcán eláll a lélegzete, ha feszülő harisnyáján érzi a férfitekintetet, vagy arcán a hozzá hajló, bántóan mosolygó provokálás pirulását. Ő, a ki a sötétben, ágyában e jelenetek emlékére daczosan fölűti fejét és parancsolva állja a férfiszemét: értelek, mit gondolsz, tudom mit akarsz. Nos, hát nem vagyok elég szép, nem vagyok elég nagy?

És az álom és ébrenlét zavaros átmenetében a rövidruhás leány vakmerő regényeket él át, melyeknek ő a cselekvő hőse. Csodálatosan naiv és való képzetek arról, mint közeledik az érett férfi az érett leányhoz, hogy szövődik a szerelem viszonya, hogy beszélnek egymással, hogy fogják egymás kezét. Oly egyszerűn, oly minden akadály és veszély nélkül látott mindent, szinte nem is tudta fel fogni, miért csinálnak ebből olyan nagy dolgot, miképp lehetséges, hogy neki még nem volt szerelmi regénye. Így aludt el, a biztos tudatban, hogy holnap minden másképp lesz és reggelre kelvén, a szülei által felcsókolva, nyoma sem maradt az éjszakai képzelődéseknek. Lustán, durcázasan, mint a gyerek, erőködött ki az ágyából, de mihelyst megmosakodott, kaczagott és énekelt s könyveit vigan lóbálva, indult az iskolába.

II.

Nedelkő ur mindennap kaláberezett a kávéházban. Mit is tehetett egyebet? Az egyik partnerje a zeneakadémia tanára volt, nagyon híres ember, akinek a barátságát Nedelkő ur nagyon becsülte. Nagyra becsült ő különben mindent, amit a kereskedelmen felül állónak ismert föl. A muzsikához nem értett, de imponált neki a zongora s minden ember, aki a klaviatúrának billentyűit meg tudja különböztetni. Mártának is volt zongorája s zongoramesternője. De Mártha sem a zongorát, sem a mesternőt nem szerette. Mikor a zongorához ült, oly komor lett, amilyen az iskolában szokott lenni. Immel-ámmal vergődött keresztül az órán, melynek végeztével semmivel sem tudott többet, mint az elején. De Nedelkő ur nagyra becsülte a zongorát és a műveltséget, s mivel a vén kisasszony kijelentette, hogy Mártának semmi tehetsége nincs, bizonyos volt benne, hogy a kisasszony nem tud tanítani. El is mondta ezt a híres zeneművésznek, aki rögtön ajánlott neki egy fiatal embert, akitől még a veréb is megtanulna zongorázni.

— Nagyon tehetséges és nagyon olcsón fogja elvállalni.

Ez a két momentum arra indította Nedelkő urat, hogy felmondjon a kisasszonynak s megkérje a tanár urat, küldje el hozzá azt a fiatal embert. A tanár még meg is köszönte, mert nagyon jól esik neki, hogy annak a derék, szegény fiúnak egy kis jövedelmet tudott szerezni.

A derék, fiatal ember másnap be is mutatkozott — Timkó Ferencznek hívták. A szegény fiuk félszeg elfogultságával csókolta kezét a kövér Nedelkőnének s mikor bemutatott tanítványának, rá sem mert nézni. Majd szótlanul ült le, mikor helylyel kínálták s roppantul elröstellte magát, mikor igényeit kérdezték. Nem voltak nagy igényei: nyolczvan krajczárt kért egy óráért, holott a kisasszonynak egy forintot fizettek. Aztán megkérték, hogy játszzék valamit, mire ő szabadkozott, hogy nincsenek kottái. Végre mégis oda ült a zongorához s eljátszott egy magyar rapszodiát, halkan megjegyezvén, hogy ezt ő komponálta. El voltak ragadtatva.

Mikor bezárult mögötte az előszoba ajtaja, füttyrészve szaladt le a lépcsőn. A szegény fiu boldog volt, hogy keresetre tett szert, még pedig biztosnak ígérkező keresetre. Egyébre nem is gondolt.

Nem úgy Mártha. Ő reá a fiatal ember érdekes arcza mély benyomást gyakorolt. Vérért bizsergette a tudat, hogy minden nap együtt lesz vele, egy fiatal emberrel, aki neki alá van rendelve. Éjszakai álmodozásainak minden rejtett vágya a zongoramester személyében koncentrált. Az nap este le sem feküdt, az ágya szélén ülve megálmodta mindjárt egész regényét. Belé fog szeretni, akarja, hogy bele szeressen! S mit nem tud ő elérni, ha akar? Tán gyerekek fogja nézni a rövid ruhája miatt? Nos, majd úgy beszél hozzá, hogy ne tartsa gyerekeknek. S minden oly egyszerűnek, oly könnyűnek és bizonyosnak látszott, hogy mikor végre elnyomta az álom s ágyba feküdt, a Timkó Ferencz menyasszonyának tartotta magát.

Másnap, délután három órákor, jelentkezett a mester. Nedelkó papa kalaberezett, a mama nem is gondolt rá, hogy leányát gardiroznia kellene, hiszen gyermek. Timkó Ferencz, tullevén a szolgálai viszony nyugós megkötésén, most már kifordította az urat, a művészt, aki egyenrangú mindenkivel. Azonkívül fölényét érezte a rövidruhás furcsa leánynyal szemben, akit tizenöt esztendősnak tartott.

— Tessék leülni, megkezdjük a leczkét.

És Mártha leült és kezdődött a leczke. Emlékében volt minden szó, amit az éjszaka kigondolt a beszéd fonálának szövésére, de képtelen volt még csak akarni is azok elmondását. Timkó Ferencz pedig javitgatta kéztartását, magyarázta neki a tempókat s egyre rázta a fejét:

— Nem jól van, nem jól van.

Mert hát a jó zongoratanító elsőben is azt demonstrálja, hogy az elődje számár volt.

Mártha pedig egyszeribe oly kicsinynek s oly gyerekeknek érezte magát mesterével szemben, hogy minden őtadata elveszett. S midőn őra végeztével Timkó Ferencz, most már mint magánember, konverzácziót kezdett vele, alig tudott igent vagy nemet mondani. S Timkó Ferencz azzal a tudattal távozott, hogy tanítványa aligha több tizenhárom évesnél s csak ormótlanul nagyot nőtt, hamar fejlődött.

Ez a hite azonban másnap már elhagyta, amikor Mártha egy akkordot jól fogott s ő dicsérőleg félkarjával gyöngén átfogta s a tenyerével a vállát veregette:

— Nagyon jól van.

Mártha erre ijedten szökött föl s kipirult arczczal, reszkető hangon mondta:

— Uram, viselje magát tisztességesen.

Hát ebben a pár szóban benne volt az egész nő. Timkó Ferencz bocsánatot kért, a kisasszony félreértette önkénytelen mozdulatát stb. Leültek ismét és folytatták a gyakorlatozt.

Mártha csakugyan félreértette őt, azt hitte, hogy a nagy lányt akarta megölelni, pedig ő csak a gyereket czirógatta. De kisülvén a tévedése, Timkó Ferencz most már másképp nézett a különös leányra, akit nem ismert, aki szép se volt, de rejtelmes voltával izgatta. Nagysámnak szólította ezentul s komoly dolgokról beszélt neki. S Márta ez intermezzo után úgy érezte magát mesterével szemben, mint az utcán, mikor a férfiak az arczába néztek. Arczát elborította a szemérem pirossága s nyugtalan félelemmel várta az őra végét. Timkó Ferencz iparkodott vele elfelejtetni a történeteket s midőn bucsuzásnál a leány kezét nyújtott neki, alig érintette. Ezzel dezavualta a történeteket.

Nedelkókék nagyon meg voltak elégedve az új mesterrel, mert ime, Marcipánka most már órán kívül is oda-

ült a zongorához és gyakorolt, amit azelőtt sohasem tett. Nyilván megkedvelte a muzsikát. Hálásak is voltak Timkó ur iránt, aki nem is vette oly szűk pontossággal az őrat, hanem sokszor ötig is ott maradt és eljátszotta Márthának az ő szerzeményeit, beszélt neki a művészi pályáról, terveiről, jövőjéről. Ilyenkor ott marasztalták uzsonnára, meg is hívták vacsorára is. Timkó ur így lett a ház barátja, amire Nedelkó ur büszke volt, meg lévén győződve róla, hogy Timkó urból is lesz olyan híres ember, amilyen az ő kaláber partnerje.

Timkó urat pedig nagyon érdekelte már a tanítványa. Ő neki feltűnt Mártha viselkedésének kétfélesége. Mig ő vele egyedül volt, addig komoly, komor és szótlan volt, de mihelyt apja, vagy anyja is ott volt, kaczagós és gyerekes volt az izetlenségig. Ő neki visszas látvány volt ez a nagy darab leány, akiről tudta már, hogy kisasszony s nem gyerek, ahogy kurta rokolyában az apja ölében gubbaszkodott, együgyű, gyerekes dolgokat fecsegtve s apá, anyja által czirógatva, dédelgetve, mint az öbéli baba. A rejtelem furta az oldalát s egyszer ki is pattant belőle a kérdés:

— Ön mindig oly vidám, ugyan miért változik meg teljesen az őra alatt? Nem szeret tanulni?

Márthát erre elborította a vér, nem tudott válaszolni. Csak azt dadogta:

— Nem tudom.

Fölkelt, kiment a szobából, vissza sem jött. Timkó egy darabig várta, aztán érezvén, hogy ez a legjobb, amit tehet, köszönet nélkül távozott.

Este, mikor háza ért, levelet talált, női írással, inkább gyerekirás. Nem tudta elgondolni, kitől való, föltépte s szinte fölkiáltott meglepetésében:

— Mártha!

Csakugyan Mártha volt. Nyolcz sűrűn irt lap s midőn elolvasta, nem tudta elhinni, hogy csakugyan Mártha irta volna. Hisz ezt ki lehet nyomtatni! Oly éretlen, szinte öregén irt az a leány s milyen csodálatos ismeretével az életnek, milyen mély érzéssel, milyen megdöbbentő éleslátással! S egyszerre a különös leány még különösebb lett előtte. Eddig nem tudta: gyerekek, vagy hülyének tartsa-e, most kiváló nagy egyéniségnek látta, egy félreismeret lelki nagyságnak, aki szenved és tűr s boldogtalan — a szülei kedvéért.

Ebben a levélben Mártha meg akarja magyarázni mai különös magaviseletét, melynek illetlen voltát teljesen átérzi. De Timkó ur gyanutlan kérdésével bele nyult a lelke mélyébe s nem volt ereje ott nyomban leküzdeni felindultságát. Érti, hogy másnap sem volna rá képes, azért ír neki. A papiroson el tud mondani mindent, de élő szóval semmit. Nos, az ő vidámsága, gyerekesége merő komédia, melyben a lelke fölemésztetődik, s elmerül minden boldogsága. A szülei kedvéért játssza ezt a komédiát, akik szeretik a gyereket benne, pedig ő már nem gyerek. Ő komoly és gondolkodó és a lét nagy kérdései foglalkoztatják. Egyedül áll a nagy világon, a szülei meg nem értik, barátja nincs, akinek megnyilatkozhatnak való mivoltában. Boldogtalan lesz mindörökké, mert szüleinek sohasem akarja elárulni, hogy ő nem az a boldog gyermek, akit benne látnak. A komédia örökre fog tartani s mindenki éretlennek fogja hinni. De hogy ő, Timkó is félreismerje, azt nem bírja elviselni. Nem tudja, miért, de úgy érzi, hogy ő megérti őt, hiszen művészlélek, aki szintén keresi az utat a magasba, ki a köznapiság ködéből, melyben lámpa világít a tévelygőknek s nem a szellemvilág szövétéke stb.

Timkó Ferencz átolvasta háromszor is, négyszer is a különös levelet s érezte, hogy valami van még benne megírva, amit nem olvasott ki. Vagy kiolvasott belőle valamit, ami nincs benne megírva. Lefeküdt s a leány

mélyseges fekete szeme ránézett s keskeny ajka szóra nyílt. Vallomásra! gondolta félálomban és a szíve megfájdult. Elaludt s midőn fölébredt, akaratlanul dadogta:

— Mártha!

Dobogó szívvel ment délután az órára. Vajjon milyen lesz ma Mártha? E levél után megváltozott köztük a viszony. Azt fogja neki mondani:

— Kisasszony, én értem önt, tekintsen ama barátjának, akit eddig nélkülözött

Amikor belépett, Mártha az édes anyja ölében ült s éppenséggel nem látszott meg rajta, hogy e komédia neheze esnék. A kacagásában nem volt semmi erőltettség: S midőn mögöttük bezárult a zongoraszoba ajtaja, Márhából ismét a konokul hallgató iskolás leány lett, csökönyösen a földre szegzett szemmel, kifejezéstelen arccal. Timkó Ferencz érezte, hogy mondása ezzel a leánnyal szemben nincs helyén, de mégis elmondta, mivel készült reá:

— Kisasszony, a levele mély benyomást gyakorolt reám. Köszönöm bizalmát s hadd legyek én az a barátja, aki mindig érti és tiszteli önt.

A kisasszony pedig, aki oly férfias bátorsággal tudott irni, az élő szóval szemben reszketett. A keble zihált a felindultságtól, az arcza halotthalvány volt. Nem mert a fiatal emberre nézni, aki nem tudott mihez fogni. Hamarosan azt gondolta: hátha nem is Mártha írta azt a levelet. Nem is szóltak róla többet, az óra kinos lassúsággal telt le és Timkó ur sietve ajánlotta magát.

De estére megint levél várt reá, sokkal rövidebb és sokkal többet mondó:

Tisztelt Uram!

Jól tudom, örültnek tart s van is joga hozzá. Mai viseletem még illetlenebb a tegnapiánál s egyszerűen megbocsáthatatlan. Ön barátságát ajánlotta föl nekem, mely nekem oly becses s mely boldoggá tesz s én nekem egy árva szavam sem volt reá. Bocsásson meg. Egykor, ha a sors úgy akarja, meg fog engem teljesen érteni. Most félek, hogy meg talál érteni. Kérem, ne törődjek vele, mi az, amit ön előtt rejtgetek. Titkom az, melyet esetleg síromba viszek, esetleg meg is mondok önnek. De most még nem. Legyen elnézéssel irántam s ne riasztassa magát tőlem el.

Mártha.

S a zeneművész urnak ettől a levéltől melege lett, hogy kinyitotta az ablakot s kihajolt. Nézte a csillagos eget s megint csak Márhát látta maga előtt.

— Szeret, gondolta és mondogatta is magában. Szeret és mintha én is szeretném.

S a szegény ember gyors képzelődésével már a kényelmes, nagy lakásban otthon érezte magát, mint a Mártha férjét, a kiváló és gazdag leány férjét, aki minden anyagi gondtól, munkaerejét teljesen művészetének szentelheti. Kezdte sejteni, miért nem tud a leány neki szóval helyt állani és elhatározta, hogy segítségével lesz. Még ma megmondja neki, hogy szereti.

De midőn a zongoraszobába mentek, Mártha a küszöbön megállt és szólt az édes anyjának:

— Mamuska, azt akarom, hogy légy velünk az óra alatt.

S a mamuska mosolyogva fogta a kötését és átvitte a zongoraszobába.

— No hát hadd hallom, Marczipánkám, mit tanulsz.

Timkó Ferencz, a jövő nagy muzsikusa, úgy érezte magát, mint a magas ugró, aki elől roham közben elkapja az ugró deszkát. A mama ott ült előttük s gyönyörűségtől áradó szemmel nézte a kedves gyermekeket, aki

makranczosán, összecsucsorodott szájjal, fejével intve a taktust ennivalóan verte a zongorát.

III.

S midőn magára maradt, Mártha leborult a pam-lagra és meredt szemmel bámult a plafondra. Mi lelte? Mi az, ami a ténynyel szemben elriasztja attól, amit oly nagyon akar, amit maga provokált s miről titkon, magában egyre ábrándozik? A szeméből olvasta ki a fiatal embernek, hogy az szereti s meg is akarja vallani. S ettől megijedt és segítségül hívta a mamáját. Nincs testi ereje a lelki erő mellett. Igen, a testi erő, az hiányzik neki. De föl fogja égetni maga mögött a hidat, kelepcezt állít önmagának, lehetetlenné teszi a menekülést. Hirtelen elhatározással fölszökött s az asztalához ült. Elébe tett egy lap papírost és a toll után nyult. Igen, a papíroson a lélek nyilatkozik meg, az erős lélek. Amely tud akarni s meg is teszi, amit akar. Megint ír, de ezután már nem kell írnia, ez az utolsó levél:

Tisztelt Uram,

Ha megvet, nem mondhatom, hogy nem érdemlem meg. Igen, oka és joga van engem megvetni, mert amit önnel teszek, lelketlenség és szívtelenség. Csak kaczerkodásnak ne tekintse, mert ez alantjáró tulajdonság vádját nem tudnám elviselni. Mit tudom én, mi hajt engem, hogy önnek mindent megmondjak s mi tart vissza, hogy az ön szavát is halljam? Ne higgye azt sem, hogy gyáva vagyok, nem vagyok az. Szemébe tudok nézni mindenkinek, akárkinek, csak önnek nem, mert ön az egyetlen, akit nálamnál különbnek ismerek el. De nem, ne játszunk a szavakkal, nyílt leszek, ahogy nő sohasem volt, megmondom önnek, amire tegnapi levelemben czéloztam, az egyetlen titkot, melyet ön előtt rejtgetek. Nem rejtgetem többé. Tudom, hogy ön nem szeret engem, de nem fog elítélni, ha bevallom önnek, hogy szeretem. Szeretem a fiatal leány első égő szenvedélyével s nincs reményem, hogy érzelmemet viszonzná. Arról pedig meg vagyok győződve, hogy sem szánalomból, sem udvariasságból nem fogja nekem hazudni, hogy viszonsszeret. Nem fogja tenni, mert tudja, mi volna ennek a következménye. Elhinném önnek vakon és meghalnék abban a pillanatban, melyben megtudnám a valót. Pedig megtudnám, az bizonyos.

És most tegyen úgy, ahogy lelkiismerete sugallja. E vallomásom nem kötelezi semmire. Ha jön, tanítványát láthatja bennem, ha nem tart többé méltónak reá, akkor bucsuszó nélkül elmarad. Ebből fogom megtudni sorsomat. Isten önnel.

Mártha.

— Megtörtént, szólt reszketve, mikor a levelet kis szolgálójával elküldte volt, most már nem hátrálhatok meg, most már történik is valami.

És nyomban odaadta volna élete felét, ha levelét ezzel visszaválthatta volna. Megijedt a bevégezett ténytől. Míg előtte volt a papíros, az a misztikus fehér lap, mely szárnyat adott gondolatainak s produkálta benne a mondanókat, addig nem is eszmélt magára. Az a lap papíros beszélt olyankor, nem ő. Levelében több volt a képzelgés, mint a valóság, sok volt benne a hazugság is, érezte jól. De amíg írte, addig hitte is. Most, hogy a papíros megviszi annak az embernek egy képzelgő óra szüleményét, megrettent. Istenem, hogy meneküljön?

De mégsem! Meg van fogva és jó, hogy meg van fogva, hiszen ezt akarta, maga akarta, hogy ne hátrálhasson többé. Mi lesz? Meg fogja mondani, hogy ő is szereti, meg fogja ölelni, csókot nyom az ajkára. S a

vézna, leány testén átremegett a holnapi csók képe... Milyen messze az a holnap!

Majd ismét remegve huzódott meg lelkében a másik óhajlás:

— Bár csak sohase volna holnap!

IV.

És eljött. Új kabát volt rajta s gomblyukában egy szál piros szegfű. Mártha ránézett s a lelke elszibbadt.

— Megtörténik, gondolta, hogy szabaduljak?

Tétovázva nézett az anyjára, hátha magától bejön? De hívni nem merte s nem birta. Ezt megtette tegnap, ösztönből, nem akaratból. Ma már akarat kellene hozzá, akarata pedig nincsen. Követte a fiatal mestert a zongoraszobába s megszokásból még ő maga huzta be az ajtót. Oda ment, lesütött szemmel, szokott merev arc-
czal a zongorához és a kotta után nyult. De akkor a fiatal ember megfogta a kezét s remegő, suttogó hangon szólt:

— Mártha, szeretem, szeretem s az öné vagyok.

A mama ijedten ugrott föl ültéből. Mártha vadul sikoltott a zongoraszobában s nyomban fölrandult az ajtó, a lány kirohant s összerogyva előtte, arcát az ölébe rejtette:

— Mama, mama, ments meg tőle!

A mama nem volt valami éleslátó hölgy, de asszony volt s asszonyi ösztönnel menten megértette, mitől menekül a leánya. A meglepetés pillanatnyi elnémulása után kitört belőle a mosdatlan düh:

— Szentelen, alávaló, takarodjék azonnal, különben rendőrt hívok!

Bizony nem volt szükség a rendőrré, nem is halotta azt már Timkó Ferencz. Mire a leány az anyjához ért, ő már a másik kijáráson át elmenekült, szégyen és düh érzetével a lelkében. Erre nem volt elkészülve, ez után a levél után. A szerelme szétfoszlott már, bosszuért lihegett. Nyomban elhatározta, hogy elküldi Nedelkóéknek a Mártha szerelmi vallomását, hadd lássák legalább, milyen kitanult komédiásnő ez a drágalátos gyermek.

De mire ő haza ért, már egy másik levél várt reá. Dühösen tépte le a borítékot:

— Micsoda újabb komédia lesz?

Am ebből a levélből megint oly meggyőző közvetlenség beszélt, hogy nem tartotta tovább komédiának.

Tisztelt Uram,

Mielőtt a ma történtek fölött ítélné, olvassa el ezt a néhány sort. Magyarázatot most nem adhatok, megadja majd azt a jövőendő, ha hisz még nekem s szerelme, melyről szólt, oly mély, mint az enyém. Ragadjon ki a körből, melyben vagyok s mely a lelkemet nyűgzi, s olyan leszek, amilyen valóban vagyok. En holnap este elhagyom a szülei házat s a sétatérre megyek. Ha szeret, ha hisz nekem, ott fog várni és akkor az öné leszek, teljesen az öné.

Ha nem: akkor sorsom meg van pecsételve.

Mártha.

— Ez csak komoly dolog! gondolta dobogó szívvel Timkó Ferencz.

Ha ilyen kalandja lesz, akkor ő kész művész már.

V.

Csakugyan, mikor másnap este az óra kilenczet ütött, Mártha azt mondta, hogy fáj a feje, és visszavonult a szobájába. Ugy érezte, hogy nem is ő az, aki a szék-
rényből kiválogat néhány ruhadarabot s batyuba köti. Munkája közben egyre mondogatta magában: ne tedd, ne tedd! De mintha valaki a háta mögött állna, aki

kényszeritené, mégis csak megtette. Aztán odalépett a tükörhöz s belenézett: csakugyan ő az, aki most szökik a szülői házból egy fiatal emberhez, az ismeretlen jövőbe? A szíve összeszorult s mintegy segítségért kiáltott benne. Hogy menekülhetne e végzetes tétől?

Nincs, nincs menekülés, csak a halál mentheti föl alóla.

Ujjongó öröm töltötte el szívét. A halál, igen a halál! Kitűnő gondolat. Meg fog halni, megöli magát, akkor nem kell szöknie. Akkor hű marad szerelméhez s még sem kell most távoznia a vad éjszakába. Igen, öngyilkos lesz. Ez az erő műve. Meg fogják siratni és Timkó Ferencz azt fogja mondani: milyen erős lelke volt! S fölvillanyozva e gondolattól s boldogan, hogy becsülettel hátrithatja el magától a szökés tettét, leült az asztalhoz és megírta Timkónak, hogy szüleihez tartozó kötelessége nem engedi a magához való jogát érvényesíteni, bucsút mond a világnak, a szerelemnek és mindennek. Ha holnap el fogja ezt a levelet olvasni, nem fog neheztelni, amiért ma hiába várt valakire, mert a holtakra csak bűnbocsánattal lehet gondolni.

Aztán lefeküdt, s míg el nem aludt, kéjelgett a halál gondolatában. Holnap halált fog reggelizni. A kávéjába foszforoldatot tölt, vagy pedig az édes apjának régi pisztolyával szíven lövi magát. S akkor nem mondhatja róla senki, hogy gyáva.

Timkó Ferencznek, mikor másnap reggel a kis szolgálóleány elhozta a kisasszony levelét, megfagyott a vére. Majd ész nélkül szaladt le az utcára, egyenesen Timkóék háza felé. Hátha még nem késő!

A kapu közelébe érve, meglapult egy trafikos bolt előtt. Nedelkóné jött vele szemben, derült nyugalommal. Föllélegzett. Még nem történt semmi. Hála istennek! Egy darabig még ólálkodott a kapu előtt, habozva: fölmenjen-e vagy sem? Skeptikus volt már nagyon a Mártha leveleivel szemben s most kezdett az öngyilkosság komolyságában is kételkedni.

S csakugyan alig tíz percczel később, a kapuból kilépett Mártha, komoly, egykedvű arc-
czal, könyvcsomóval a kezében s nyugodtan ment az iskolába. Olyan volt, mindig, de ezuttal hosszú ruha volt már rajta s járásán meglátszott, hogy először viseli.

Az egész tragédiának egyetlen praktikus eredménye az volt, hogy Nedelkóné átlátta, ha a fiatal ember meg akarta Marczipánkát csókolni, akkor Marczipánka aligha nem nagy leány már. És sürgősen csináltatott neki hosszú ruhát.

Mért?

Mért is élek én a világon,
Ha bálványait nem imádom?
Ha egyezni velők nem tudok,
S kegyelmökbe végkép nem jutok.

Ez az élet bű és félelem,
Fényes harmat ingó levelen,
Sorsa fény'ni s bukni percz alatt,
Szaporítani ott lenn a sarat.

Embertársim vannak elegenden,
Aki nem ellenség, idegen.
Mért is élek én a világon,
Ha annyi közt nincs egy barátom.

Nem sírtak még oly bús könnyeket,
Mint ha egyszer majd én könnyezek.
Kiapad a szemem utána,
Meghasad a szívem buvába.

Zempléni Árpád.

FÉLMULT IDŐKBŐL.

A végrendelet.

A mult héten órisái feltűnést keltett a Nayve marquis bűnpöre, annak lefolyása és végül a gyilkos főur fölmentetése.

A Tourville affaire óta alig volt nagyobb szenzáció, ha csak nem az Ebergényi Julia mérgezési pöre, amely bennünket, magyarokat azért érdekelt közelebről, mert hősnője előkelő gentry család sarja volt és közel rokonságban állott a társaság számos tagjával. A napokban, egyik főuri szalonban éppen a régebbi idők szenzációiról volt szó — mikor egy hófehér haju, élénk szemű és most is daliás öreg mágnás, fölemlítette az A—y féle *végrendelet* történetét.

A fiatalabb generáció tagjai mind körülfogták az idős gavallért és nem hagytak neki békét mindaddig, míg el nem mondta a rendkívül érdekfeszítő történetet, amely bármely angol regényíró tollára volna érdemes.

*

A Mátra erdős, völgyes aljában, közel a híres *szent-kuti* bucsujáró helyhez, nem messze Palócország egyik nagy fészkitől *Pásztolától*, emelkedik az A—y család régi udvarháza. A negyvenes évek elején A—y *Gedeon*, vagy mint általánosan nevezték *Gida* lakott ottan, az A—y család nemesi ágának egy dúsgazdag sarja. Gida nem nősült meg és kezdett már azoknak az agglegényeknek a sorába járni, akik nem mennek többé partie-számba a lányos mamáknál.

Kitűnő gazda volt; nagy szorgalom és körültekintés mellett néhány év alatt megötszörözte atyai örökét, úgy hogy messze vidéken is, nagy vagyonu embernek emlegették.

Egy izben, éppen szántóit megtekintvén, kilovagolt a határba.

Hűvös őszi idő volt, az égen szürke felhők gomolyogtak és míg a sárgult levelekre csöndesen pergett a lassu eső, a friss szántásról felröppent egy-egy varju, meglöbögve lusta, ázott szárnyát és bántón rikácsolta belé a szomorú, ködös világba: *kár — kár!*

A nemes paripa kényesen szedegette lábait, egyszerre csak megtorpant és félre ugorva ágaskodni kezdett. Gida ur erős kézzel megfékezve a lovat, oldalt fordult a nyeregben, hogy meglássa, mitől ijedt meg a paripája.

— Egy krajcsárkát, tekintetes, nagyságos uram!

Hangzott föl most egy lágy, olvadékony női hang és az öreg legényre két esdeklő, nagy, sötét szem tapadt meleg, nedves fényével.

Tizenöt, tizenhat éves cigánylány volt, egy kóbor oláh cigánycsapat tagja, mely szellős vászonsátrával ott tanyázott a dülő mentén elterülő marhalegelőn.

Gida ur hosszan pihentette tekintetét a gyermeklány párduczszerű, hajlékony, de még nem egészen fejlett termetén és míg öreg szívében szokatlan melegség lopózott, valami réges-régen nem érzett kéjes, csiklandó bizsergés villanyozta föl ellustult vérére.

Nagyobb darab ezüst pénzt dobott oda a lánynak s aztán beszédbe ereszkedett vele. Megkérdezte, hogy hívják.

— Flórának — mondá a lány és hálálkodva csókolta kezét az adományért.

A lány puha ajkának érintése kimondhatatlan édes érzést gerjesztett az öregedő férfiban, aki család nélkül, egészen egyedül élve, egyszerre elkezdte érezni a szerelem, a boldogság utáni vágyat.

Hátha ez a gyermek mindazt képes lesz neki nyújtani, hátha éppen azért hozta utjába a végzet, hogy élete alkonyát megédesítse és kárpótolja hosszú évek sívár, üres egyhanguságáért?

Gida ur megkérdezte a lányt, volna-e kedve kastélyban lakni, selyem ruhát, arany kősztyűket hordani.

Az *arany* szónál fölillant a cigánylány szeme, fajának egész alattomos, ravasz kapzsisága ott tündöklött a hosszú, selymes pillák által félig eltakart csillaglángokban és csöndesen igent intett fejével, a melyről, mint valami sötét zuhatag omlottak alá zilált, fekete fürtjei.

Az alku a cigány papával csakhamar megvolt, aki egy ígás loért és ötven bankó forintért szívesen engedte át Flóráját a nagy urnak.

Nem telt belé egy év a kis cigány lányból gyönyörű asszony lett, az andaluziai Davededsik nem esz-bontóbbak, mint volt Gida ur szívének királynője, akinek szépségeit Heves és Nógrád összes férfivilága bámulta.

De még a fővárosban is feltűnést keltett Flóra, ha néhány hónapra följöttek Gida urral és megszálltak az A—y házban, abban az egyenletes ódonszerű épületben, a mely ott volt a régi molnár tó környékén. Most az Elevator felé visz ott az út.

A bűbajos cigánynőnek olyan nagy befolyása volt az öreg urna, hogy az örökséget leső atyafiak mind csak az ő kedvében jártak, mind *Flóra néni*nek hizelegtek, mert tudták, hogy azt, a melyiket ő fogja akarni, azt teszi majd a nagybácsi örökösévé.

Egyik rokon ifju, az A—y család grófi ágából, a fiatal A—y Berti hízelt különösen a szép asszonynak, akinek kegyeit végre is annyira megnyerte, hogy az megígérte neki pártfogását.

A fiatal ember fűt, fát ígért Flórának s kész volt írásban is adni neki, hogy holta napjáig fényesen ellátja, ha eléri, hogy Gida ur az ő javára csinálja meg a végrendeletét.

Flórának magának sohasem volt gyermeke s így nem igen bánta, akárkié lesz is a nagy A—y vagyon.

De volt egy fivére és ennek volt két leánya.

Ezeket a cigány fajszeretetével dédelgette, csüggött a két rajkón és amit csak lehetett, dugott, hordott a számukra.

A—y Berti tudta ezt a gyöngéjét a vénülő asszonynak és egy izben, mikor ismét az örökség dolgáról beszéltek, azt mondta.

— Ha kiviszi, hogy Gida bácsi engemet tesz meg általános örökösévé, én nemcsak kiházásítom a két unokahugát, de élethossziglan jó apanaget rendelek számukra.

Ez döntött. A cigánynőnek gyöngéje oldalát érintette és megígérte Bertinek, hogy szószólója lesz az öregnél.

Végre, a hatvanas évek elején, meghalt A—y Gida.

Alig zárult be hült tetemei fölött a családi sirbolt ajtaja, midőn előállt A—y Berti gróf a végrendelettel, a melyben ő volt általános örökösnek megnevezve.

Még jóformán föl sem bontották ezt a végrendeletet, már A—y Edmund, Gida ur édes testvérének a fia és így a végrendeletkező legközelebbi vérrokona szintén megérkezett a megye székházához és bemutatott egy másik végrendeletet, a melynek értelmében rá, A—y Edmundra hagyott mindent az elköltözött.

Az árvaszéken összenéztek a komoly, törvénytévő urak és kimondták, hogy a két végrendelet közül az egyik *hamis*.

Óriási volt a szenzáció. Hetekig folytak a tárgyalások Egerben és a terem mindig annyira zsúfolva volt, hogy az akkori alispán néhányszor hajduk által volt kénytelen kiürittetni.

A hozzáértők A—y Berti végrendeletét mondták hamisnak, a mi mindenesetre valószínűbbnek is tűnt föl

mert sokkal távolabbi rokon volt, mint Edmund. Összehasonlították az aláírást, a pecsétet, minden rendben volt pedig a Bertién is és sokan csak szuppozíciónak tartották, hogy az általa fölmutatott végrendeletet mondják hamisnak. De hát a törvény hamisnak mondta, a közönség véleménye pedig nem mérvadó.

Végre jött a tárgyalások legérdekesebb része, a tanukihallgatások.

— *Flóra fog dönteni!*

Igy beszéltek mindenfelé a végtárgyalást megelőző napon.

Ő az, aki legjobban ismerte A—y Gida gondolkozását a végrendekezés ügyében, ő tudja legjobban, melyik rokona iránt volt legtöbb hajlandósággal és bizonyára ő volt az első, akinek a zárkozott, bizalmatlan ember elmondta, hogy és mint rendelkezett földi javaival halála esetén.

A tárgyalás napján zsufolásig megtelt a terem, a mi csak színe virága volt a környéknek az mind megjelent sőt még a fővárosból is számosan érkeztek.

Mély csöndben olvasták föl a vádlevelet, a mely A—y Bertalan grófot okirathamisítással vádolta — aztán a tanuk elővezetését kérte az ügyész.

Oly nagy csönd volt az egri vármegyeház zsufolt termében hogy a légydongást meglehetett hallani és aggodalmas sápadtság ült ki az arcokra.

L'homme est un animale qui crache, mondja Hugo Viktor — és mégis, mikor az erkölcsi halált a törvény mondja ki embertársunk felett, a legfásultabb szív is elfogódik és szánsálmát érez egy pillanatra.

A tanuk jöttek egymásután.

A—y régi gazdatisztjei, cselédek, néhány ösmerős — csupa jelentéktelen vallomásokot tevők, a kiket épen formalitás kedvéért idéztek be.

Egyszerre csak halk suttogás támadt az esküdtek közt, az elnök magasra rántotta szemöldéit aztán idegesen babrált czeruzájával az előtte fekvő akta csomón.

Végre a jegyző, egy egészen fiatal, sima arcú férfi fölemelkedett és halk remegő hangon olvasta föl, hogy miután a fő tanu *** Flóra az éjjel hirtelen meghalt, A—y Bertalan gróf mellett többé nem bizonyíthat....

Tengerzugáshoz hasonló moraj töltötte el egyszerre a tárgyalás termét.

A közönség ki volt kelve magából és többen egészen hangosan mondták, hogy akinek érdekében állt, eltette láb alól Flórát..

Természetesen a rettenetes vádat nem tudták bebizonyítani és már mint kósza hirt csirájában elfojtották.

A—y Berti grófot öt évi börtönre ítélték és mikor kijött a tömlöczből nem merve többé régi ösmerősei közé menni, az ivásnak adta magát s teljesen elzüllött és pár év előtt, a legnagyobb nyomorúságban, delirium tremens, következtében halt meg.

A vagyont Edmund, örökölte de a gazdagságnak daczára sem volt boldog és egy napon, kihajtatva a szentkúti búcsujáró helyre, ott agyonlőtte magát. Öngyilkosságának okát a legmélyebb homály fődte és még maig sem tudják, hogy a dúsgazdag, köztisztletnek és becsülésnek örvendett félfu mért vetett véget életének.

Vicomte Letorière.

Csak akkor szeretünk valakit, ha hibáival is rokonszenvezünk.

*

Ha a nő szoret, folyvást szeret; a férfinak közben egyéb dolga is van.

Jean Paul.

A púpos.

Irta: ALFRÉD FERMÉ.

Fehérre meszelt egyemeletes ház a régi Tunisz egyik szűk és csöndes utcájában; merészívű, czifra vasráccsal védett utczaai ablak; a falba illesztett kis márványoszlopocskák; széles, patkóalakú ajtó, melyen a nagy vasszegek furcsa formákat képeznek; egy vörösre festett kéz, arra hivatva, hogy elfordítsa a *djettaturát*, a gonosz pillantást; nehéz jelző kalapács, mely kerek vasüllőre esik. Igen, ez az: Hamond barátom háza.

Kopogtam, nem jelentkezett senki. Ujra meg újra kopogtam; hallottam, amint a kalapácsokozta zaj a ház belsejében visszahangzik, aztán megint elcsöndesült minden.

Csak most vettem észre, hogy ennek a háznak még sincs meg a régi formája. Az ablak vasráccsát ellepték a pókhálók; a vasszögeket megmarta a rozsdá; a küszöbül szolgáló vizszines fekvésű karthagiai oszlopot pedig vastag porréteg fedte be. Minden arra mutatott, hogy ez a ház már jó ideje lakatlan lehet. A legkülönösebb pedig az volt, hogy a kapu zára valami megkeményedett anyaggal, alighanem czeментtel volt betömve.

Épen arra vetődött egy arab s én tudakozódni akartam a ház gazdája felől; de ő megelőzött.

— Nincs ott senki, csak tovább! kiáltá felém s futva elsietett mellettem; még hallottam mormogó szavait:

— Átok a sátánra!

Nyugtalanul eltávoztam a ház mellől s körülnéztem mintha ezzel megtalálnám ennek a titokzatos változásnak a magyarázatát.

De hadd mondjam el, hogy ki is volt tulajdonképen az én Hamond barátom.

Tuniszba való első utazásom alkalmával — két évvel azelőtt volt, az okkupáció idejében — amikor végigjártam ezt a félreeső városrészt, hangos és barátságos »jó napot« hangzott felém. A köszöntés egy fehérszakálu mozlimtől eredt, aki a háza portája előtt csibukozott.

A derék atyafi rettenetes rossz kiejtéssel magyarázta nekem, hogy ő is franczia. Ez a kijelentés eleinte meglepett; de valójában igazságon alapult, mert Hamond algeriai arab létére franczia alattvaló volt.

A további beszéd kiderítette, hogy Hamond a béke s a józan ész embere, aki féli az istent s csak a maga bajával törődik. Amióta jól folyik dolga, egyetlen gondja, hogy kellemesen éljen. S ez felette sikerült is neki, amint azt a világosszínű, selyem djebba alatt gömbölyödő poczak is bizonyítja, no meg azok a világoskék, hamiskás szemek s a háromtokás telihold formájú arcznak jószágos kifejezése.

Mindjárt meg is hítt, hogy kerüljek beljebb az új házba, melynek ő volt az építőmestere, amint büszkén megjegyezte.

A házikó mór stílusban nagy területen épült s a gazda izlésére és fényűzésére vallott. Meglátszott rajta, hogy olyan ember építette, aki maga akar lakni benne s nem kiméli a pénzt. A belső udvarban végigvönülő oszlopocsarnok, a váltakozva fekete és fehér márványkockák, a tarka színű fayencemozaik, mely a falakat befődte: mindez oly kedves és tiszta volt, hogy jól esett a szemnek és a szívnek egyaránt.

A szolgáló egy vésett réztálczán teásfindzsákat és mézeslepényt hozott. A ragyogó réztálczát letette egy czifra, aranyozott asztalkára, amilyent csak Tuniszban készítenek. Nemsokára megjelent egy fiatal asszony, akinek a házigazda szinte európaias szertartásossággal mutatott be — a ház urnője volt.

A világos arczabőr; a szemek közé festett kék kereszt s a tuniszi nőkéltől eltérő egyszerű ruha arra mutattak, hogy ez az asszony kabyl származású. Még nagyon fiatal lehetett s nagyon szép volt. Arczvonásaiból vidámság és jószág mosolygott, de a büszkeség s az erő vonásai ott sem hiányzanak, mint amelyek elválaszthatatlanok ettől az erős fajtól.

Sokáig fogok még emlékezni arra a rövid időre, amit annak a két embernek a társaságában töltöttem. Egy hűvös, homályos terem bejáratánál ültünk. A nyitott ajtón kiláttunk a karzat fehér árkádjaira, a verőfényes udvarra, a felszökellő vizsugárra, mely csobogva hullt vissza az onyx teknyőbe; láttuk a jázmin- és rózsabokrokat, melyek telistele voltak illatos virágokkal s felett a kék eget és a száguldó fecskéket, melyek zajongva kergették a rovarokat az alkonyodó nap sugaraiban. Elmulattunk egymással, úgy ahogy tudtunk: vegyestörtük a francia s az arabs nyelvet; ahol a szó hiányzott, ott kisegítettek a jelek és nagyokat neveltünk azon, hogy nem tudjuk egymást megérteni.

Először is a napi eseményeket szedtük elő. Amikor ez az elkerülhetetlen beszéd tárgy már ki volt merítve, nem nagy fáradsággal rábirtam a házigazdát, hogy beszéljen el valamit az élete történetéből.

Elmondta, hogy sokáig lakott délszaki vidéken, Tripolisban, ahol a karavánok útján az oázisok lakóival s a szudániakkal kereskedett.

Nyolcz év alatt összeharácsolta a vagyonát. De mennyi fáradságába, mennyi küzködésébe került ez neki! Mielőtt ezt a kereseti módot megpróbálta, nem igen kedvezett neki a szerencse. Kabyl ember léte eleinte olajjal kereskedett, de 1871-ben az insurgensek részint kifosztották, részint felgyújtották a raktárait. Sőt még életére is törtek, mert ráfogták, hogy a francziák barátja. S mégis a francziák voltak azok, akik őt, mint felkelőt börtönbe vetették. Végre több havi fogság után kiszabadulván, nem került azoknak a listájára, akik a szenvedett károkért kárpótlást kaptak. Fogta tehát maradék holmiját és otthagya Algirt.

Most hogy felhagyott a kereskedéssel, nem akar mást, mint hogy csendes polgár módjára élhessen a jól-örözött Tuniszban.

Még volt mindene, a mi csak szükséges e boldogsághoz. Gyönyörű, szelid felesége, terített asztala, falusi birtoka La Mazsében a tó partján, a hol a nyarat tölthette; nem hiányzott a jó barátok társasága, a kellemes társalgás, sakk, zene, egynéhány jó könyv — Hamond szerette a tudós szerepét játszani — szóval mindaz, ami az igazi keleti boldogsághoz csak szükséges.

Mialatt Hamond beszélt, a fiatal asszony nagy kék szemével gyöngéden nézett urára.

Láttam, hogy itt két igazán boldog emberrel van dolgom.

A terem egyik sarkában kuporodott a szolgáló, a ki a teát hozta. Mozdulatlanul s hallgatagon ült ott s egy perczre sem vette le rólunk szemét. Mulatt leány volt, kék ruhába burkolva, nagyon csúnya, pupos és félszemű. A mikor Hamond észrevette, hogy figyelmesen nézem a leányt, mosolyogva így szólt hozzám!

— Ez a mi derék Zorahnk.

Az asszony pedig megerősítette férje szavait.

— Igen, Zorah nagyon derék, nagyon jó leány; valóságos szent.

Hamond elmondta a leány élettörténetét. Valami oázisban rabszolga volt. Ott annyira kegyetlenül bántak vele, hogy megszökött. A sivatag homokjában akadt rá, a hol sebesülten, vértől elborítva, éhségtől és szomjúságtól elcsigázva hevert. Megmentette a haláltól és gyógyul-tan hozta ide Tuniszba és azóta itt van a házában. Nem

csoda, ha most a leghűbb cseléd, de szinte anyai gondoskodással ragaszkodik urnőjéhez és gazdájához; a kinek mindenét köszönheti.

— Látszik rajta, hogy sokat szenvedett, mert nagyon szomorú, jegyeztem meg.

— Hogyan? Zorah szomorú volna? Hiszen olyan vig mint a mókusz, mondá Hamond.

Néhány szót szolt a leánynak, a ki kiment s egy-két percz múlva visszatért egy kis háromhuros gitárral.

Aztán belekezdett rekedtes hangjával egy dalba, a mit sajátos arczfintorgatással és rángatózó mozdulatokkal kísért. Különös, fülsértő dallam volt, mely a szavak kíséretében rendkívüli hatású lehetett, mert Hamond s a felesége szinte görcsösen kacagtak. Udváriasságból én is ráfanyalodtam a mosolyra, mert nekem úgy tetszett, hogy a tréfás álarcz mögött az éneklő leány szívében valami titkos, mély keserűség lappang.

Körülbelül félóraig maradtam a vendégszerető házában s a mikor eltávoztam, Hamond ismételtén megszorította kezemet s ünnepélyesen megígértette velem, hogy legközelebbi utazásom alkalmával megint felkeresem.

De hát mi történhetett ezekkel a derék emberekkel? Miért hagyták el ezt a csendes enyhe fészket, a melyben oly boldogul éltek. S miért kerültek el most a járókelők a ház tájékát, mintha meg volna átkozva?

Feltettem magamban, hogy végére járok ennek a dolognak. Hiába vártam egy arra menőre; az utca kihalt maradt s valamivel lejjebb egy élénkebb ut ágazott el. Ott ráakadtam egy mór kávéházra, egy vén fügefahüvös árnyékában. Leültem, kávét rendeltem, mialatt a *kavadji* kiszolgált, megkérdeztem tőle, hogy ismeri-e Hamondot.

— Hogyne, már régóta; hisz mindakettlen Algirből valók vagyunk... Nagyon becsületes ember: *radjel uneh*.

— Ezt a szót többször ismételte.

— S mi lett belőle?

— Most lent van valahol délen; nagyon gyakran halljuk a hírét; hála istennek, jól megy dolga.

— S nem tér vissza egyhamar a házába?

Erre a kérdésre a kávé arcza hirtelen elkomorodott; egy ideig gyanakodva tekintett reám s aztán hallkan így szolt:

— Abba a házba nem megy már lakni senki, se Hamond se más valaki.

— És miért nem?

— A mi felfogásunk szerint az a ház, a hol bizony rémes dolgok történtek, a hol büntettet követtek el, örökre meg van szentségtelenítve és veszedelmet hoz arra, aki benne lakik. Azt a házat, amelyről te beszélsz, megátkozta az isten.

Meghívtam az öregot hogy igya meg velem a kávét. Tőle hallottam a következő történetet.

II.

Hamond asszonyát Miriámnak hívták. Ugyanabból a törzsből származott, mint az ura. A mikor Hamond Tripollisban egy kis vagyónra tett szert, visszatért törzséhez, a melyben még rokonai voltak. Meglátta a fiatal leányt s szenvedélyesen megszerette. Miriam családja nagy hasznát látta ennek a viszonynak, mert az ősszakálú kérő jókora summa pénzért vette meg a csinos leányt szüleitől.

Miriam szerelemmel hálálta meg ura jójótéteményeit. Úgy látszott, hogy az asszony kizárólag az urának él s mindketten részesei annak a csendes boldogságnak, a melynek én is tanuja voltam. Egy éjjel azonban nagyon különös dolog történt.

Éjfél volt. Hamond aludt, de egyszerre nagyon saját-szerű valamit érzett a nyakán. Felnémitja szemét, látja, hogy a lámpa ég, Miriam az ágya előtt áll, föléje hajlik, mintha figyelmesen szemlélne.

— Mi baj van? kérdi Hamond.

— Semmi, csak aludj tovább drága jó uram, feleli az asszony.

Csak később jött Hamond tisztába azzal, hogy mi okozta hirtelen felébredését. Ugy érezte, hogy egy éles aczélpengének a hidegsége járja át testét.

Mikor másnap délután magára maradt, Zorah megkérdezte tőle, hogy jól aludt-e. A kérdésben nem volt semmi különös, de a szolgáló arcvonásai olyan aggodalomra mutattak, ami Hamondnak feltűnt. De azért egy szóval sem kérdezősködött.

A következő éjjelen Hamond megint felriadt álmából. Azt álmodta, hogy lefejezték. Ugy, mint tegnap ma is látta az égő lámpát az ágya fejénél álló kis asztalkán. Mint az előző éjjel, Miriam kiszállt ágyából s férje fölé hajlott. A felocsudás első pillanatában Hamondnak úgy tetszett, mintha látta volna, hogy az asszony kezében felcsillan valami késforma.

— Mi van a kezében?

— Semmi — álmodol! Aludj nyugton kedves férjem.

Szól s eloltotta a lámpát.

Félálomban Hamond odanyult a nyak felső részéhez s úgy érezte, mintha a bőre kissé fel volna karczolva.

Másnap reggel észrevette, hogy ujjai véresek. Amikor a tükörbe nézett a nyakán karczolásnak nyomát látta.

A látottak annyira megegyeztek álmával s a zagyva éjjeli benyomásokkal, hogy az öreg kabyl nyugtalankodni kezdett. Leült a zsámolyra, tenyerébe támaszkodott s elgondolkozott. Hirtelen összerézzen, érezte, hogy megfigyeli valaki. A mulatt leány volt, aki egy sötét sarokban vele szemben meglapult. Egy ideig némán nézte egymást a két ember.

Végre Hamond nagy nehezen megszólalt:

— Asszony, te mondan akarsz valamit.

A megszólított térden csúszva egész közel jött a férfihöz.

— Igen, uram, de amit el kell neked mondanom, az oly borzásztó, hogy meg fogsz ölni, ha meghallgattad.

— Bármit mondj is, a prófétára esküszöm, hogy nem lesz érte bántódásod.

Erre a biztatásra Zorah még mindig térden állva, a következőt mondta urának:

— Tegnap, amikor ebéd után szundikáltál, Miriam feljött abba a szobába, amelynek egyik ablaka az utcára szolgál. Akkor hallottam, hogy valakinek, aki künn állott, azt kiáltotta: »Ma éjjel meglesz.« Többet nem hallottam.

— A rákövetkező éjjelen virrasztottam. Éjfél felé láttam, hogy szobádban világosság támad, benéztem a kulcslyukon. Asszonyom kiszállt ágyából, kinyitotta ezt a szekrénykét, amit itt látsz, s egy kést vett ki belőle. Készel a kezében óvatosan visszatért hozzád. Már kiáltani akartam, de meghallottam hangodat s erre felkerestem fekhelyemet.

— Ma éjjel ugyanez történt s épen úgy, mint tegnap. Már szinte elnyomtam magamban a rettenetes gyanút, amikor látom, hogy Miriam megint felmegy abba a szobába. Követtem s a függöny mögé elrejtőzve, hallottam, amint valakinek lekiáltja az utcára a következő szavakat: »A vén bolond mindig akkor ébred fel, amikor a torkába akarom döfni a kést, már kétszer kíséreltem meg, de ma éjjel véget kell vetnem a dolognak«.

Erre a rettenetes vallomásra Hamond csak kézimozdulattal felelt, melylyel Zorah kiutasította a szobából. Egy ideig mégsemmisülve ült itt gondolat nélkül, tehetetlenül. Aztán elhagyta a házat, anélkül, hogy a felesége után

nézett volna. Órákig barangolt a városban. Az emberek, akikkel találkozott, azt hitték, hogy megőrült.

A mikor hazajött, kissé lecsöndesedett. Az asszony abban a szobában volt, ahol rendesen tartózkodott s himzéssel foglalkozott. A férfi beszélni kezdett s közben folyton az asszonyt figyelte: arczkifejezését, magatartását, hangját. A fiatal asszony egy perczre sem tért el rendes derűltségétől. Élénken és vidáman csevegett, úgy mint azelőtt.

Hamond végtére is vállat vont s boszankodott azon, hogy felült egy mesének, melyben egy szikra valószínűség sem rejtett. Hiszen az, amit neki elmondtak épp annyira esztelen, mint gyalázatos volt. Nyilvánvaló, hogy ez a pupos leány tisztára megbolondult!

De a mikor Hamond véletlenül a szekrényke felé nézett, a miről Zorah beszélt, látta, hogy el van zárva, holott rendesen nyitva szokták hagyni.

— Mi van abban a szekrényben? kérdé. Észrevette, hogy Miriam alig észrevehetőn összerézzen.

— Semmi, haszontalan lim-lom, volt a felelet.

— Nyisd csak ki azt a szekrényt, mondá Hamond.

Miriam zavarba jött, de csakhamar magához tért. Ugy tett, mintha valamit keresne, aztán nyugodtan így szólt:

— Elvesztettem a kulcsát.

Hamond aztán másra terelte a szót.

A mikor negyedóra múlva magára maradt a szobában, egy csomó kulcsot szedett elő; megpróbálta egyiket a másik után, míg végre alkalmasra talált, amivel a szekrényt kinyithatta.

A szekrényben nem volt más, mint egy kitűnő pengéjű, borotvaéles kés. A pengén, közel az éléhez friss vércsöpp volt. Hamond visszatette a kést s becsukta a szekrényt. Este, a mikor lefeküdt, töltött pisztolyt tett a derék-alj alá.

Az éj első fele minden különös esemény nélkül mult el. Éjfél felé Hamond észreveszi, hogy az asszony föl-emelkedik ágyából, többször halkán nevéen szólítja, fölébe hajlik s a lélegzetét lesi; végre, a mikor úgy látszik meggyőződött arról, hogy férje rendesen alszik, óvatosan felkel, meggyújtja a lámpát, erszényéből kivesz egy kis kulcsot, a szekrény felé megy s kinyitja. Kiveszi a kést, aztán nesztelenül, mint a macska, visszatér az ágyhoz.

Egy ideig mozdulatlanul állt ott — férje álmát kémlelte. Aztán lassan odaérinti a kést a nyakhoz. Erre Hamond hirtelen felemelkedik és megragadja az asszony karját. Csak egyetlen kiáltás szakadt fel az asszony melléből.

A férfi leteperzte Miriamot a földre, aki megrémült, vad tekintettel nézett fel arczára. Hamond odaszögezte a pisztoly csövét felesége halántékára; de abban a pillanatban, a mikor a végzetes nyomásra került a sor, megcsappant a bátorsága és felkiáltott:

— Szerencsétlen, mért akartál engem megölni?!

Erre az asszony felriadt s hirtelen mozdulattal fel-egyenésedett:

— Én akartalak megölni? Én?

— Még tagadni mered?

— Én! Én! És te azt elhiszed rólam?

Hamond mindenkifölött gyűlölte a hazugságot. Ez a merész ámitás újra haragra lobbantotta, s megint az asszonyra irányította a fegyvert.

— Nos, rajta, kiáltá ez teljes dühvel, ha képesnek tartasz ilyen gaztetre, legyen igazad: ölj meg!

Hamond már ráillesztette ujját a ravaszra, de ezutal is győzött benne a régi szeretet s a könyörület. Nem tudta magát elhatározni arra, hogy megölje ezt a szép teremtet.

Elhajította magától a fegyvert.

mekkel.

..*

Még-megjelent olykor s. a hol beütött
Mindeneknek nagyon befűtött
Krich, krach, krich, krach
Ez volt a börze-krach.

Kar:

Krich, krach, krich, krach,
Ez volt a börze krach.

Krach szelleme:

S amerre haladt leesett csudamódon az ár,
Veszített a pap, a kocsis, a diák, a huszár.
Veszített a dáma, a gróf, a paraszt.
Aki játszik, köszönje meg azt.
Krich, krach, krich, krach,
Ez volt a börze krach.

Kar:

Krich, krach, krich, krach.
Ez volt a börze krach.

A krach szelleme (ingerlő csáblánczot lejt az aranyborjú körül).

Kar (tisztelteltjesen térdreborul előtte):

Légy üdvözölve büntető királyunk
Ezentul majd csak baissere spekulálunk.

Görögtűz.

Incubus.

INNEN-ONNAN.

☆ **Okos emberek.** A Pulszky Ágost és Szentiványi Árpád országgyűlési képviselők közt fennforgott becsületbéli ügy, miután lövészi jogát egyik fél sem vette igénybe, a lovagiaság szabályai szerint 30 másodperc alatt befejeztették. Helyes! Igen okosan van ez. Soha még párbajban nem nyilatkozott így meg az okos embereknek szellemi szuperioritása. Okos emberek is kénytelenek a társadalmi konvenczióknak eleget tenni: tehát a lovagias ügyet ki nem kerülhetik. De, a lovagias konvenczió kerítésén belül, joguk van teljes intelligenciájukhoz. Pulszky Ágostól mindenki tudja, hogy ő Magyarország egyik legokosabb embere. Szentiványi Árpád felől eddig semmiféle értesülésünk nem volt; de ugylátszik, ez a nógrádi, vagy gömöri, vagy nem tudom én hova való gentry, szintén a legjobb elmék közül való. Ezt ugyan megczáfolni látszott azzal, hogy Pulszky Ágostot nyilvánosan megsértette s ezzel azt az okos, tudós embert abba a kellemetlen helyzetbe hozta, hogy az kénytelen volt ellene a lovagias bolondságot igénybe venni. De utóbb, a lovagias mérkőzésben, az egyszerű falusi ur megmutatta, hogy a komoly okosságból nála is telik annyi zsákkal, mint egy tudós professzornál. Külömben is az okosság egész skálája az a lovagias ügy. Pulszky először rémitő, hihetetlen szigorúságu párbajt követelt. Olyat, amilyenbe egy, vagy két ember okvetlen belehal. Okos dolog ilyen követelni, mert ez okvetlen reakciót szül. Csak nem engedik meg a segédek, hogy kevés okból emberhalál essék! Szentiványi segédei elborzadtak a vérengzési tervre. Mi jut már eszükbe az uraknak? Olyan semmiséért, ilyen viaskodás! Soha!... Ez is igen okos dolog volt; mert mindig okos dolog tisztességes emberek épségének megóvása és a hirtelenében esett sértések súlyos értékének leszállítása. Pulszky segédei nem maguk engedtek; ők fegyverbíráshoz appelláltak az ügyet. Már ez megint igen okosan volt. Mert bizonyos, hogy az egész afféron kívül álló objectív férfiak még a legszelidebb segédei felfogásnál is szelidebben fogják fel az ügyet. A fegyverbírák aztán — megint a legokosabban — kimond-

ták, hogy az egész vita nem ér többet egy-egy lövésnél, feltéve, hogy azok nem történnek közvetlen közelből. Így végre kilyukadtak az egy lövés, legyetlen pisztolyos harmincz lépéses, harmincz másodperces párbajba. Ez már elég okos párbaj. Ezt már okosabbá csak azzal tehetik a felek, ha nem lőnek. Mert, ha lőnek, véletlenségből mégis találhatnak — s akkor kész egy buta tragédia. Ha pedig lőnek s nem találhatnak, kész az ízetlen kómikum, a viccelődés a levegőben ejtett két lyukról. Ha nem lőnek, minden tisztességes okos ember azt mondja: ez a legokosabb! És nem lőttek: se Pulszky, se Szentiványi. Ellenben, miután harmincz másodperczig farkasszemet néztek volt, kezét adtak egymásnak és elnevelték magukat. Nem egymást nevelték, hanem a társadalmat, mely két ilyen okos embertől is megkívánja, hogy eleget tegyen a lovagiaság szabályainak. Nos, ők eleget tettek. Alávetették magukat az ostoba konvenczióknak és mégis — kifogtak rajta.

* * *

☆ **A reverenda.** Nincs az országházban ártatlanabb ember Vajay főtisztelendő urnál. A mit ez a főtisztelendő ur kiabál, az nem öntudatosabb annál, a mit egy gyermek álmában beszél. Persze, a gyermek álmában néha gorombaságokat beszél, — de ki veszi azt tőle rossz néven? Senki más: Kubinyi Géza, a leglovagiasabb liberális. Ez az álmában beszélő gyermekre rászólt, hogy vigyázzon a reverendájára. A gyermek erre valami dühös választ adott, minek folytán Kubinyi Géza az álmában beszélő gyermeknek nyakára küldött két komoly Gajáryt. A két komoly Gajáry azonban semmire sem ment az álmában beszélő, goromba, de reverendás gyermekkel. Szóval, Vajay főtisztelendő ur kijelentette, hogy ő pap s így semmiféle elégtételt nem ad: sem lovagiasat, sem lovagiatlant. Quid nunc? Végre is a két komoly Gajáry irt Kubinyi Gézának egy komoly levelet, melyben elmondták, hogy legyen Kubinyi ur nyugodt, mert nincs rá eset, hogy ebből a reverendából akármilyen elégtételt kipréselni lehessen. S e percztől fogva Kubinyi Géza egészen megnyugodott. Álma, étke, emésztése, lelki állapota minden a régi rendes lőn. Miért? Mert amit addig is mindenki tudott, ő maga is, azt most két komoly Gajáry írásban adta neki. Ilyen a lovagias ember: a faktum neki semmi, a lovagias forma minden. És immár Kubinyi Géza sem bánja, ha Vajay főtisztelendő ur nem vigyáz a reverendára. De, hogy e tekintetben az egész világgal egy véleményre jusson, ahhoz neki két komoly Gajáryra s egy komoly levélre volt szüksége.

* * *

☆ **Az örmény-kérdés.** Mi, akik az örmények közül csak Molnár Antalt, Gajzágó Salamont, a miniszterkedő Lukácsokat, meg Cselingárián Jakabot ismerjük, el nem tudjuk képzelni, hogy vannak olyan örmények is, akik körüfognak török helyőrségeket s éltüket s vérüket vetik oda nagy könnyen a szabadságért. Pedig vannak ilyen örmények is, a levantei hírek szerint. Ezeket kegyetlenkednek mostanában a vad törökök; ezekért fordult a konzervatív angol politika is a szultán ellen; ezek miatt ütött be a börzékbe a menykő s ezek bajából kerekedhetik mostanában világháború. Mind máig azonban az összes európai hatalmak egyetértének az örmény kérdésben. Valamennyi az örményeknek fogja pártját s a muzulmán hatalom, élén a szultán-padisával, e kérdésben teljesen izolálva volna, ha nem tartana ki mellette hiven — Vámbéry Ármin. Így azonban az egyik félen áll az egész osztatlan Európa meg az örmények; a másik félen a mohamedán világ, a szultán és — Vámbéry. Ha a dúló örmény-vitában az utóbbi csoport diadalmaskodik, az rossz lesz szegény örményeknek, de jó lesz Európának. Akkor történik Kis-Ázsiában, a mi történik. Mindössze is, Európa megint másfelé fordítja a fülét s nem is fogja hallani — amint eddig se hallotta — az örmények jajkiáltásait. Ha azonban Európa és az örmények diadalmaskodnag — akkor baj lesz. Akkor a mohamedán világ, a szultán meg

Vámbery Ármín, valahogy csak elviselik a nekik többé nem szökátlan kudarcot. Hanem ha az egyetértő. Európa győz, ez úgy összevész a diadalra vitt örmény-kérdés felett, hogy nem igen viszi azt dülőre más, mint egy óriási világháború. Abban persze több ember fog elesni, mint a hány örmény van a világon, Molnár Antalt, Gajzágó Salamont, miniszteres Lukácsék és Cselingárián Jakabot is beleszámítva. Szomorú dolog, hogy kegyetlenség nélkül nem él meg az emberiség; de ha már kegyetlenség kell, mégis tűrhetőbb tán az örmény-kegyetlenség, mint egy világháború kegyetlenségei.

* * *

△ **Hol van Apponyi?** Arra a régi képrejtvényre célzok, melyet gyerekkoromban nagyon meg szoktam bámulni: a rajzon egy sűrű lombu fa, alatta a kérdés: hol a macska? S ha kellő gonddal nézed a képet, csakugyan a faágak össze-visszaságából lassanként kibontakozik egy preczizen megrajzolt macska alakja. Nos, az e heti parlamenti vita olyasféle volt, mint a furfangos rajzu fa, a rejtvény pedig az volt: hol van Apponyi? Látszólag a költségvetésről és a budget-vitánál fölmerülő számtalan politikai kérdésről van szó, de a zágrábi zászlósértés, a gazdasági válság, a választási visszaélések s minden egyéb csak Apponyi kassai beszédjét rajzolta körül. Kassa óta csakugyan nem tudni, hol van Apponyi: a függetlenségi, vagy a 67-es alapon, vagy a kettő között valahol 53-ban, vagy a kettőn túl a jövő században? A képviselők mind keresték Apponyit s pártállásuk szerint vagy itt, vagy ott vélték látni. Lehet, hogy mindegyiknek van igaza, valószínű azonban, hogy egyiknek sem, mert Apponyit rossz helyen keresik. A kassai beszédben egy vonás sincs Apponyiból, sem a nagy szónokból, sem a kormányképtelen idealistából, sem a jóhiszemű politikusból. Tán inkább az Ugron beszédjében van meg.

IRODALOM.

Besztercze ostroma.

Mikszáth Laczi és Berczi urak, akiknek kedvéért Mikszáth Kálmán elment a fotografusunkhoz, ma még sem nagy írók, sem nagy politikusok s lehet, hogy sohasem lesznek. Ha ma átadjuk őket a halhatatlanságnak, nem tudjuk, igazolni fogják-e az előlegezett bizalmat, vagy megelégszenek a dicsőséggel, hogy ők a Mikszáth Kálmán fiai. Fölteve azonban, hogy e dicsőségen kívül semmi mást nem fognak is szerezni, van nekik egy nagy érdemük, mely magában is jogczim a halhatatlanságra, az, hogy születésük óta ők az a legszűkebb publikum, melynek a mi kitűnő palócz írónk mesélget.

Való igaz, hogy Mikszáth Kálmán gyönyörűen mesélt, még mielőtt fiai lettek volna, de nem bizonyos, hogy nem akkor is gyermekeknek mesélt-e. Az a mesemondó mosolygás, melyet az ajkán látunk, minden dolgában fölismerszük, legénykorában is ott settenkedett, nem rakoncátlanul, mint a jókedv, hanem a belső jólérzés harmonikus kifejezése képen. E mosolygás merőben családias, így a közönséges emberek csak a meleg kályha körül szoktak mosolyogni, mikor künn zúg a téli szél, idebenn pedig dióba dominóznak. Nincs benne semmi leereszkedés a kisdedekhez, a jólérzés közvetlen naivsága megfigyeli a maga és a mások koráról s a gyermekek nyelvéen beszél az öregek eszejárásával. A fiziognómia csa-

lódhatik, de a fiziognómia nem csal. Aki a Mikszáth hangjának jellemzésére kereri a megfelelő szót, az nézzen mosolygó arczára és megtalálja. Ő a családi mesemondó, akit a gyerekek közrefognak s nógatják: meséljen, bácsi, meséljen!

S akik a Mikszáth jóízű hangját tromfnak használják ki az istentelen kozmopolita írók ellenében; mondván, hogy ime, ez a magyar humor, alaposan tévednek, mert nem a magyar humor ez, hanem a magyar naivság. Ne tessék ezt kisebbitésnek tekinteni, az esztetika szerint a humor a legmagasabb régió, melybe az emberi elme emelkedhetik, a művészetben azonban nem a humor, hanem a naivság produkálja a legtökéletesebb műveket. Mikszáth szerint a művészet szolgálatában eddigelé egy takaros, jókedvű szobalány állt, a *Fantázia*, most pedig egy rosszkedvű, szutos minden: a Megfigyelés. Nos a Megfigyelés anyja a humor, a Fantáziáé a naivság. Amaz szintén csak a megfigyelőknek, az elmélkedőknek beszél, ez mindenkinek; mint a gyermek, akit megért az apraja is, a nagyja is. Valójában úgy áll a dolog, hogy a magyar irodalomban, Jókait nem számítva, Mikszáth az egyetlen naiv író s mivel minálunk mindenkit félreismernek, hát ráfognak, hogy humorista, akinek azonban hiányzik a széles filozófiai látkör s az emberismeret.

Már pedig sem én, sem senki más, aki Mikszáthot olvassa, nem érzi hiányát a filozófiai látkörnek és az emberismeretnek. Pokolba mind a kettővel. Akit az isten megáldott ilyen mosolylyal, az nem szorul filozófiára, sem emberismeretre. Jó kedvvel bogozza a meséjét s konstruál magának olyan embereket, aminőkre éppen szüksége van. Ezek az emberek pedig mind furcsák és nagyon érdekesek, mint a mesebeli emberek mind. A valóságos ember lehet szintelen, a mesebeli sohasem, hiszen különben nem lett volna érdemes kigondolni! Innen való, hogy oly sokféle alakja egyik írónknak sincs, mint neki, s a gyermek képzelő erejével látván őket maga előtt, még a hajdu, aki levelet hoz és távozik, készen megrajzolt alak, akit megnézni érdemes.

Azért írom meg ezeket, mert a legujabb könyve Mikszáthnak mintha igazán humoros mű volna. Olyan, mint a Cervantes Don Quijote-ja, mely a legkacagtatóbb jelenetek egymásba fűzésével az emberi idealizmusnak szomorú karikatúráját mutatja be. A Mikszáth könyvének egy olyan középkori képzelgő lovag a hőse, Pongrácz István gróf, aki a nedeczi várban élve, középkori életmódot folytat s Besztercze ellen hadat akar viselni. Am az ő elejétől végig a figyelmeft leköttő, fantáziát tápláló és a lelket mulattató meséjében hiába keresem az ugynevezett ideát, ő az ő bolond grófjában éppen csak a bolond gróft rajzolgatja, aki tetszik neki, mivel sok színes, érdekes történetet lehet róla elmondani. Ha éppen akarnám, problémát is kereshetnék a bolond grófban, amint hogy Mikszáth is komoly arczczal próbál engem félrevezetni, mondván, hogy a Pongrácz István gróf agyvelejének éppen csak az a hibája, hogy nem olvas XIX-ig. XV—XVI-ig számlálva ő valóságos mintaképe a loagnak s eszes, művelt, mint akármelyik tudós. Én azonban nem ugrók

be Mikszáthnak. Nem akart biz ő semmi agytudománytételt fölállítani, csak mesélni akart. Mintegy odaült a Laczi meg a Berczi közé: hát gyerekek, miről is meséljek nektek? Hopp, meg van, mesélek nektek a nedeczi váruráról, aki az Esztella czirkuszleányt megteszi a vára urnőjévé s mivel az megszökött tőle s Besztercze megtagadja a kiadását, hát hadat visel ellene. A város megszeppen és túsul, míg a szökevényt megkeríti, odaadja neki a szép Appoloniát. Azt is elmondom, ki ez a szép Appolonia, azt is, hogy mi történt vele.

A gyerekek jókedvvel, feszült figyelemmel hallgatják apjuk jóízű meséjét s csak úgy hallgatom én is, a nagy gyerek, más is, az öreg gyerek és senkise teszi le azt a nagy könyvet, míg az utolsó lapjára nem ért.

Ezért tartom Mikszáthot, a magyar »humor« mesterét, voltaképpen klasszikus ifjúsági írónak, az egyetlennek, aki ért hozzá, aki úgy tud a gyerekek nyelvén beszélni, hogy a felnőtt ember észre se veszi. Az a művészet igazi naivetása, mely nem ismer korbelt különbséget.

—X.

Színházi krónika.

Dóri kisasszony.

— november 15.

Dóri kisasszony évi hatszáz forintnyi ösztöndíjon kívül sokat, igen sokat köszönhet Nopcsa Elek kormánybiztosnak. Köszönheti neki először, hogy önök mind tudják, kicsoda Dóri kisasszony s kíváncsiak tudni: micsoda. S ha a kisasszonyka első debutje alkalmából meg fogja gyújtani a lámpát, minden látócsó kétségenkívül csinos arcocskájára fog irányozódni s a kritika egyértelmű lesz: Dóri kisasszony határozott tehetség a lámpagyújtogató művészetben s teljes mértékben érdemi meg a Nopcsa báró nagy protekcióját.

Dóri kisasszony esetleg arról is lehet nevezetes, hogy a szerződése körül kerekedett cifra láрма, melyről a mai lapokban részletesen szó vagyon, egy csomó chriában fölveti a színésznői becsület érdekes kérdését. Igen ajánlatos volna ekkor plebiscitumot provokálni, vagy legalább is a nevezetes emberek véleményét kikérni: mit tart a színésznők tisztességéről?

Ebben az esetben a Nopcsa báró véleménye nem hiányozhatik a sorozatból. Precizizírozva van az abban a különös nyilatkozatban, melyet tegnap küldött a lapoknak, kijelentvén benne, hogy ő nagyra becsüli a művésznők becsületét s kész sikra szállni érte mindenki ellen, aki azt megtámadja. Teszi pedig ezt czáfolatul a Keceri és Meszlényi kisasszony által kolportált állításnak, mely szerint ő a Dóri kisasszony szerződése érdekében azt mondta volna e két hölgynek, hogy kár e tisztelt művésznőknek prűdösködni, lévén egyikük sem különb a Dóri kisasszonynál.

Ezt a nyilatkozatot több szempontból tartom sajátosnak. Először, mivel a neki imputált s az összes művésznők becsületében gázoló nyilatkozatot *tapintatlan*-nak mondja. Ej, ej, az olyan tetőtől talpig gavallér ember, amilyen Nopcsa báró, hogy kvalifikálhat pusztán *tapintatlan*-nak valamit, ami magyarán mondva vérlázító disznóság, a legnagyobb sértés, mely hölgyeket érhet? Hát csak tapintatlanság színésznőkkel szemben az, amiért

arisztokrata hölgyek hozzátartozói zsebkendő fölött lövöldöznek, minek utána megkutyakorbácsolták a sértés elkövetőjét? Másrészt, elegendőnek tartja-e a lovagiasság szempontjából, hogy, mikor a hölgyek nagy csoportja sértve gondolja magát általa, ő nem is nekik jelenti ki, hogy a sértést nem követte el, hanem csak ujságokkal polemizál? Parasztos fogalmak szerint el kellett volna mennie *Jászai* Marihoz és a többiekhez s kijelenteni: nagyságos asszonyom, egy szó sem igaz abból, amit mondtak. Hisz nevetséges csak gondolni is, hogy én, az önök előjárója így lehuzzam színházam oszlopait. Harmadszor pedig hatalma egész szigorúságával felelősségre kellene vonnia a pletykáló két kisasszonyt: hogy mertek ilyeket rám fogni?

Lehet különben, hogy ebben az irányban fog még valami történni, de ahogy az ügy most áll, a Nopcsa ur nyilatkozata nem reparálta a helyzetet, csak lehetetlenné tette a nemzeti színház tagjainak, akik szolidaritást vállaltak megsértett kollégáikkal, hogy elégtételt kapjanak. A kormánybiztos egyszerűen tagad s tagadásával szemben mindig megvan a két színésznő állítása. Mi okból fogának ilyesmit a kormánybiztosra? Hogy juthat nekik csak úgy, per mopsz eszükbe ilyen affaire teremtése? S az ő pusztá állításukkal szemben mennyivel szavahihetőbb a kormánybiztos pusztá tagadása?

Arra, hogy a kisasszonyok ilyesmit állítsanak, nem képzelhető semmi ok, de arra, hogy a kormánybiztos tagadja, van ezer. Először is az állásába kerülhet, a többi okot a régi adoma szerint el is engedjük magunknak. Mert elvégre nem reprezentálhat a nemes báró olyan intézetet, melyek nő tagjairól oly becsmérően vélekedik. S ebben az esetben gavalléros eljárás-e, hogy a saját bőre megmentéseért két hölgyet áldoz föl?

Őszintén megvallom, nem tartom nagyon szerencsésnek s nem is egészen őszintének a pruderiát, melylyel a nemzeti színházi művésznők a fiatal kolléganő ellen frontot csinálnak. Nincs joguk s ha volna is, csak helytelen kiméletlenség gyakorlata, hogy egy fiatal hölgyet a becsületesség szempontjából magok közé valónak el nem ismernek. Minden nőnek a jó hire a társadalom védő pajzsa alatt áll. A becsülete lehet akármilyen, ehhez — magyarán mondva — senkinek semmi köze, csak a hire tartozik a társadalmi megítélésre. Ami pedig azt illeti, hát a tisztességes nők sorába tartozik minden színésznő, aki a nemzeti színház tagja s a tisztességes hölgyek közé tartozik a ballottírozott kisasszony is, mert növendéke a színiakadémiának. A színiakadémiából kizárandó minden erkölcstelen viseletű leány, a Nopcsa protégéja pedig nincsen kizárva. Tehát tisztességes s aki azt tagadja, oly sértést követ el, melyért minden bíró föltétlenül elítéli.

Mondják, hogy az illető kisasszony éppen csak liberális erkölcseivel tűnik ki, egyébképpen pedig teljesen tehetégtelen s merőben tudatlan. Nos, ez már volna valami. Az első magyar színpad művésznőiben tiltakozhatik a művészi önérték a művésziellenes protégé befogadása ellen, de erről szó sincs. Miért éppen a tisztességét kifogásolják, mely elvégre sem tartozik a művészet elengedhetetlen kellékei közé s egy árva szóval sem azt, hogy a képtelen növendéklány szerződése épp úgy lealacsonyítja a nemzeti színház prestige-ét, mint a Caligula lovának konzullá való kinevezése lealacsonyította a demokrata eszmét a római alkotmányban?

Amilyen jogosnak tartom, hogy a legteljesebb elégtételt követelték a nemes bárótól, éppoly jogtalannak tartom, hogy magok mást illethek ezzel a sértéssel, melytől a vér az ő arcukba szökken. Hiszen tudják ők nagyon jól, hogy a színésznőnek nem muszáj éppen apácának lenni, hogy a közönség teljesen megbecsülje a művészetét. S tudják a nagy Dumas véleményét is a színésznők-

ről, aki IV. Henrik idejéig kénytelen keresgélni, míg példaképen akad egy színésznőre, akivel demonstrálhatja, hogy vannak erényes színésznők is. A nagy Dumas ezzel épp oly gorombaságot, mint igaztalanságot követett el. Minden nő tisztességes, ha vétezik is. Különösen a színésznő az, mert az ő erkölcsi életét nem vagyunk hivatva nyárs-polgár mértékével mérni meg. S anélkül, hogy csak részben is Dumas fils és Nopcsa báró (hogy találkoznak a nagy elmék) véleményének valamit koncedálnék, merem állítani, hogy ha polgári pruderiaival cenzurálnák meg a színésznőket, alig lehetne két-három valamirevaló társulatot összeállítani.

Ezért gondolnám, adassék kegyelem Dóri kisasszonynak, aki még nagyon fiatal és talán nagyon szép s akit a nemzeti színház frondeurkodése híressé tett ugyan, de még sem elég tehetséges arra, hogy a súlyos, nyílt vádakat el tudná viselni. Lám, az egész nemzeti színház jajgat alatta s vért kíván, pedig csak nyilatkozatot kap. Ők a tudói, mit ér az olyan nyilatkozat, mi benne az őszinteség, mi benne a tiszta meggyőződés. Kereshetik a további szatiszfakciót is, de teljesen igazuk mégis csak akkor lesz, ha Dóri kisasszonynak is adnak olyan nyilatkozatot, amilyet Nopcsa báró adott nekik.

Hiszen nem is kell azt komolyabban venni, mint ahogy ő vette!

Simplex.

K. Gerő Lina. A nemzeti színháznak új tagja van, aki Lánchy Ilka asszony helyét van hivatva betölteni. Csak ennek a sajnálatos »üresedés«-nek köszönhetjük mi is, ő is, hogy az első műintézethez került, holott művészeténél fogva oda való volna s a színháznak nyeresége lenne üresedés nélkül is. Gerő Lina asszony, aki eddig Kolozsivárt működött, naiva, abból a genereből, mely a nemzeti színháznál ugyszólván nincs is képviselve. Az abszolút természetesség dikcióban és játékban egyaránt, szinte magában állóvá teszik. Így sem értjük, hogy maradhatott ennyi ideig észrevétlenül Kolozsivárt, de ha természetessége mellett önálló alakító képessége is volna, akkor egyszerűen páratlan művésznőnek kellene mondanunk. Fájdalom, a teremő ereje nincs meg a kedves, jóízű művésznőnek, ami mellett hangjának fogyatéka, melyet vendégszereplése alkalmából a kritika erősen kifogásolt, számba se jön.

KÖZGAZDASÁG.

Az osztálysorsjáték. Nem rossz az, ha az embernek sok pénze van, — és különösen nem rossz, ha az ember ölcson jut ehhez a gyönyörűséghez. Ritka férfiú tiltakoznék az ellen, hogy gazdaggá kell lennie és ritka férfiú kéri ki szándékosan az alkalmat, hogy gazdaggá legyen. Ez az oka, hogy az *osztálysorsjáték* intézménye egyszerre hallatlanul népszerűvé lett Magyarországon már az első húzás előtt, — de különösen népszerűvé lett a húzás után, mikor a nyereményeket kifizető pénztár előtti tolongás egyszerre nyilvánvalóvá tette az emberiség előtt, hogy itt nemcsak akarnak nyerni a próbálkozók, — hanem nyernek is. Ennyi nyertes még nem ujjongott egyszerre a Kárpátoktól az Adriáig és nem csoda, ha azóta Magyarország lakossága két részre oszlott: olyanokra, akik már megvásárolták a sorsjegyüket és olyanokra, akik még nem vásárolták meg, de meg fogják vásárolni. Mert nem igaz ugyan, hogy a második húzáson az is nyer, akinek nincsen sorsjegye, ellenben szinvalóság, hogy nagyon közel áll a haupttrefferhez mindenki, aki megváltotta a szerencsebilétjét. Az bizonyos, hogy a nyerési valószínűség a második osztály húzására jelentékenyen megnövekedett. Ezen a húzáson ugyanis már nem szerepelnek azok a sorsjegyek, amelyek az első osztály sorsolásánál nyertek, ellenben a nyeremények számban is, összegben is

ugyancsak megsaporodtak. Tízszerezre kevesebb sorsjegy játszik, tehát kétszerannyinál több nyereményre. Azok a szerencsések, akiknek az első sorsoláson kihúzták a sorsjegyeit, a másodikra már nem játszanak, ellenben azok a szerencsések, akiknek a jogait is, a sorsjegyeit is érintetlenül hagyta a húzás — szerepelnek a második osztálysorsolásnál is, — ha csupán az első húzásra szóló jogukat e hó 26-ig a megfelelő utánfizetés árán a másodikra érvényes ugyanazon számú sorsjeggyel kicserélik. Egy millió koronát negyven koronáért, ez a jelszó. Szegény Heintze Károlynak annyi a milliója, hogy alig tud szabadulni tőlük. Jó még, hogy vállalkozó akad bőven, a trafikokban meg a szervitateri boltban olyan tolongás van, mintha az embereknek csakugyan égető szükségük volna egy pár százezer forintra. Ha így tart, rövid napok elhordják nemcsak a sorsjegyeket, hanem az elárúsítókat is, mire december 4-én megkezdődnek a húzások, Magyarországon mindenkinek lesz osztálysorsjáték joga, csak a jó Heintze Károlynak nem, aki elég könnyelmű, hogy még el is adja ezeket a becses papirosokat.

A magyar folyam és tengerhajózási részvénytársaságtól a következők értesítést veszszük:

1. hogy a tiszai hajójáratait Szeged és Csongrád, valamint Szentés és Szolnok között f. hó 19.-ével megszünteti, ezen szakaszon tehát az utolsó menetek úgy lemint felfelé f. hó 19-én lesznek, s hogy a járatok megszüntetésével tiszai állomásain az árufelvételt is megszünteti.

2. hogy f. é. november 20-ától kezdve a Vukovár-újvidéki folyamszakaszon közlekedő helyi gőzös a Vukovár városi, novoszelloi, opatováci, illóki, beocsini és futtaki állomásokat érinteni már nem fogja, Sarengrádon pedig ladikkal fogja az utasokat ki és beszállítani, s hogy a gőzös eddigi menetrendjét megtartja ugyan, azonban november hó 20-ától kezdve a *pénteki napokon közlekedni nem fog.*

3.) hogy a jelenlegi hajójáratait — ha a vizállás kedvező marad — november 27. illetve 28-ig tartja fen, utolsó menet Zimony — Belgrádból Orsovára november hó 27-én Orsováról Belgrád — Zimonyba november hó 28-án lesz.

4.) hogy az orsovai járatok abbahagyásával és a mennyiben azt az időjárás megengedi, a belgrád-gradistjei hajójáratokat fogja megkezdni és pedig a legközelebb közlekedni menetrend szerint.

5. hogy a sabácz-mitroviczai hajójáratokat november hó 20-ától kezdve az eddigi menetrend csupán azon módosításával fogja folytatni, hogy a gőzös Sabáczról nem mint eddig reggeli 5, hanem reggeli 7 órákor fog indulni.

A 45. számban közölt képtalány megfejtése:

„Ha egy kissé szeretsz, akkor agy egy poszit Mariskám.“

Helyesen fejtették meg: Zwillingen Norbertné, Neumann Riza, Illgnerné Szigethy Margit, Guttmann Blanka és Irma, Schwarcz Fanni, Halász Ilonka, Reményi Márta, Bankó Ilonka, Máger Margit, Monda Zsófi és Margit, Essl Gyula, Schimkó Gyuláné.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **KÓBOR TAMÁS.**

Báli selyemszöveteket 35 krtól 14 frt 65 krig méterenkint — valamint fekete, fehér, színes, **Henneberg-selyem** 35 krtól 14 frt 65 krig méterenkint sima, csikos, koczkázott, mintázottak, damaszt stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 szín és mintázatban stb.) **postabér és vámmentesen a hához szállítva mintákat postafordultával küld: Henneberg G. (cs. k. udv. szállító) selyemgyára Zürichben.** Svájcba címzett levelekre 10 kros, levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek 4

Téli kura,
rheuma, köszvény, ichlas stb., ellen.
Szt.-Lukácsfürdő r.-t.
BUDAPEST.

Kénes iszapfürdő.
douche-massage, iszapborogatások. Meghülés veszélye nincs, mert a szállodák és fürdők egy fűtött épülettömböt képeznek. Olcsó pensio. Lift és hordszékek, nehéz betegek számára felvonó a vízben.
Prospektust küld az igazgatóság...

Zongorákat és pianókat vásároljunk ott, ahol minden tekintetben megnyugtató garanciát kapunk. Mint ilyen bevásárlási forrást leginkább ajánlhatjuk **Keresztély Sándor (KLINGER)** minta-zongoratermeit Budapesten, Váci-körút 21. sz. (par-udvar.)

Az Első Magyar Osztálysorsjáték első osztályának húzása Budapesten a Vigadó nagytermében 1895. október 16—19.

Gyapjuárak osztálya.

Doublin-Cheviot, 120 cm. széles	... métere	65 kr.
Hölgypóztó (Damentuch) a legjobb minőségben 120 cm. széles	... métere	82 kr.
Diagonál-szövet 120 cm. széles	... métere	1.—
Cheviot uni minden színben 120 cm. széles	... métere	1.20, 1.55, 1.75
Angol divat-szövetek legjobb minőségben 120 cm. széles	... métere	1.45
Cheviot Diagonál a legujabb színekben 120 cm. széles	... métere	1.95
Kammgarn cordonné (Haute Nouveauté) 120 cm. széles	... métere	2.20
Tricot gouffré (utolsó divat) 120 cm. széles	... métere	3.50
Royal gouffré, párizsi ujdonság 120 cm. széles	... métere	2.60
Különleges ujdonságok eredeti angol és francia divat szövetekben 120 cm. széles	métere	1.95, 2.20, 2.80, 3.—, 3.50, 3.75, 3.95, 4.60, 5.50, stb.
Duplaszéles divatszövetek	... métere	22, 32, 34, 48, 50, 58, 60, 65 kr, stb.
Legujabb barchet és Flanell-cottonok, a legjobb minőségekben	métere	24, 28, 32, 35, 40, 45, 48, 52, 55, 60 kr.

LESSNER D., áruháza

BÉCS,

VI., Mariahilferstrasse 81–83. Eszterházygasse 30, 32, 34.

Pincze, földszint, félemelet, első emelet.

Selyemárak osztálya.

Selyemszövetek, jó minőségű legizlésebb és legdivatosabb minták	... métere	65, 85, 94, 96 kr.
Gyönyörű, legujabb divatu tiszta selyemszövetek csupa divatos színekben legjobb minőség	métere	1.30
Divatos schottisch selyemszövetek	... métere	1.10
Merveilleux glacé façonné, tiszta selyem minden színben	... métere	1.05
Tiszta tafota selyem, mille rayés, remek kivitelben	... métere	1.75
Tiszta tafota selyem rayé	... métere	2.50
Tiszta tafota selyem, rayé pointu	... métere	3.20
Brocatelle, remek tiszta selyemszövet kiválóan szép minták	... métere	2.60
Tiszta selyem Crepon blouzoknak, kiválóan elegáns kivitelben	... métere	1.50, 1.80
Eredeti angol selyempelüsch. Jaquett és köpenyekre, legjobb gyártmány	métere	3.90, 5.—, 9.50, 13.25 stb.
Selyempelüsch minden színben	... métere	1.10, 1.40
Bársonyok minden színben	... méterje	60, 98 kr, 1.30, 1.50, 2.30
Remek, mintázott bársonyok	... métere	1.20, 1.30
Cord-Velvet minden színben	... métere	1.45

Vidékre dús választéku minták és nagy képes divatlapok kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

A HÉT

előfizetési ára:

Egész évre 10 frt.

Félévre 5 frt.

Negyedévre 2.50 frt.

Fejty Árpád óriás körképe
A magyarok bejövetele
írástól az Andrássy ut végig a Városligetben
reggel 9-től este 8-ig; a villamoskocsik útjainál
A városligetbe menő villamos-kocsik végállomása.

Hol keressük
a legjobb
arcport?

Kérjük a
Müller J. L.
féle

Blaha-Serail-Poudre-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznőnk kedvelt arcporát; mely ugy nappal, mint éjjel használva, minden között a legjobb; kiváló szakemberek által megvizsgálva, végül tisztának és teljesen ártalmatlannak találtatott. Mint piperesszer nélkülözhetlen, az arcbőrnek a legzobb fehér színt, üdöséget, szépséget és pirt kölcsönzi.

☛ Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 frt. ☛

Crème Pompadour,

ez azon szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodás szépségét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártalmas lett volna. A »Crème Pompadour« az arc és kéz be-dörzsölésére használtatik reggel és este, azután »serail-pouderrel« lesz behintve.

☛ Egy tégely 1 frt 60 kr. ☛ Kapható a gyárosnál:

Müller J. L.

illatszer- és piperesszappan gyári raktára

Budapest, IV., Koronaherceg-utca 2. sz. alatt.

Nagy raktár rendkívül jó minőségű

fog-, haj-, ruhakefékben és fésűkben.

☛ Utánzásoktól óvatik. ☛

Magyar királyi államvasutak.

(A fiume-anconai és fiume-velencei hajójáratok téli menetrendje.)

Folyó évi november hó 1-től 1896. évi márczius hó végéig a gőzhajók Fiume és Ancona, valamint Fiume és Velence közt a következő menetrend szerint közlekednek:

Fiuméből Anconába indulás minden csütörtökön 7¹/₂ órákor reggel; érkezés Anconába ugyanazon napon 5¹/₂ órákor este.

Indulás Anconából Fiumébe minden szombaton 9 órákor este; érkezés Fiumébe másnap 7 órákor reggel.

Indulás Fiuméből Velenczébe minden vasárnapon 4 órákor délután; érkezés Velenczébe másnapon 6 órákor reggel.

Indulás Velenczéből Fiumébe minden kedden 6 órákor este; érkezés Fiumébe másnapon 9 órákor reggel.

Azon hajó, mely Velenczéből Fiumébe közlekedik, néha Pizanóban is kiköt, mely esetben ezen hajó egy nappal később érkezik Fiumébe; ily esetek a velencei hírlapokban és a Szt. Márkus-téren külön hirdetésekkel fognak mindenkor közzétettni.

Fiume és Velence között a »Venezia«, Fiume és Ancona között pedig a legnagyobb kényelemmel berendezett »Villám« nevű gőzhajó közlekedik, mely utóbbi teremmel, külön kabinokkal férfiak és nők számára, 40. I. oszt. ágygyal, dohányzó-teremmel, fürdőszobával, villanyvilágítással és gőzfűtéssel van ellátva.

A fentemlitett hajójáratokkal kapcsolatban kiadandó rendkívül olcsó kombinált vasuti és hajózási közvetlen menetjegyek körutazásjegyek tekintetében bővebb felvilágosítás a magy. kir. államvasutak városi menetjegy-irodáiban kapható.

Nagyobb terjedelmű és több darabból álló kézi podgyásznak a személykocsikba való bevitelének tilalma.

A m. kir. államvasutak igazgatósága figyelmezteti az utazó közönséget, hogy oly nagy terjedelmű, vagy több darabból álló podgyászt, mely a podgyász-tartányokban, illetve azoknak minden ülőhely után járó aránylagos részében el nem fér, a személykocsiba vinni nem szabad, illetőleg hogy az összes podgyász szabályszerűen feladandó; megjegyeztetvén, hogy ugy az állomási-, valamint a vonatkísérő személyzet egyidejűleg szigoruan utasított, hogy ily podgyászdaraboknak a személykocsik szakaszaiba való elhelyezését ne engedjék meg.

Budapest, 1895. november hó 7-én.

Az igazgatóság.

MAGYAR FÉM- és LÁMPA-ÁRU-GYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest.

Kőbánya.

PETROLEUM-LÁMPÁK

a legegyszerűbb kiviteltől a legpazarabbig.

Heumann M.-féle szab. Villamlámpák

a létező legjobb petroleum-lámpák.

Unicum-lámpa a legczélszerűbb használati lámpa.

LÉGSZESZCSILLÁROK, FÉM- ÉS DISZMÜTÁRGYAK.

Valódi király-olaj. Legjobb biztonsági petroleum.

RAKTÁRAK BUDAPESTEN:

V., Gizella-tér 1. szám, Haas-palota.

VI., Teréz-körut és Király-utca sarkán.

X., Jászberényi-ut.

POZSONYBAN: Lőrinczkapu-utca.

